

LATINSKA VADNICA IN SLOVNICA

za 3. in 4. razred klasične in 7. razred realne gimnazije

Sestavili

Franc Belec Dr. Franc Jerè

Franc Omerza

profesorji v št. Vidu

Na predlog glavnega prosvetnega sveta S. št. 1735/38 z dne 19. februarja 1939
je minister prosvete z odlokom IV. št. 2139 z dne 9. marca 1939 knjigo odobril

Cena din 24.—

L J U B L J A N A 1 9 3 9

Založila Banovinska zaloga šolskih knjig in učil

(izdaja) K 149/L (1939)

Pregled snovi

Vaje	Stran	Slovnica	Stran
Skladnost	5	§ 1	23
Atribut in apozicija	—	§ 2	23
Predikatova apozicija	5	§ 3	25
Akuzativ	6	§ 4—9	25
Dativ	8	§ 10—12	28
Genitiv	9	§ 13—15	30
Ablativ	12	§ 16—18	34
Posebnosti v rabi imen in zaimkov	15	§ 19	39
Časi	16	§ 20	40
Nakloni	17	§ 21	42
Sosledica časov (Pripombe)	19	§ 22	44
Konjunktiv v relativnih stavkih	20	§ 23	45
Konjunktiv notranje zavisnosti	20	§ 24	45
Zavisne pogojne periode	21	§ 25	46
Zavisni govor	21	§ 26	47
Rimski koledar	—	§ 27	47
Slovenske vaje	49		
Slovensko-latinski slovarček	57		

Predikativna apozicija (Slova. § 3)

Diogenes philosophus puer cum patre ex Asia in Graeciam emigravit. — Cato adulescentulus agrum suum coluit, senex historiam scribere instituit. — Cicero consul coniurationem Catilinae patefecit. — Themistocles solus primo Lacedaemonem legatus prolectus est. — Hannibal princeps in proelium ibat, ultimus excedebat. — Lacedaemonum legatos Athenas miserunt, qui Themistoclem absentem accusarent. — Medio fulgidus ibis. — Themistocles Graecos invitos ad Salamina decertare coegit. — Tantum bellum Ca. Pompeius extrema hieme apparavit, ineunte vere suscepit, media aestate concepit. — Prima luce, cum summus mons a Labieno teneretur, Cossidius ad Caesarem accurrit. — Cicero scribit: Mathematici nobis persuadent terram in medio mundo sitam esse.

Pregled znovi

Stran	Slovarica	Stran	Vaje
23	8 1	2	Alfabeta
28	8 2	—	Alfabeta in kvadrati
29	8 3	5	Relativna kvadrata
30	8 4-9	8	Relativna kvadrata
38	8 10-12	8	Relativna kvadrata
39	8 13-15	9	Relativna kvadrata
41	8 16-18	12	Relativna kvadrata
40	8 19	15	Relativna kvadrata v vsaki smeri in razlozi
40	8 20	18	Relativna kvadrata
42	8 21	18	Relativna kvadrata
44	8 22	20	Relativna kvadrata (vzpon)
45	8 23	30	Relativna kvadrata v relativnih stavkih
45	8 24	30	Relativna kvadrata (relativna kvadrata)
46	8 25	31	Relativna kvadrata (relativna kvadrata)
47	8 26	31	Relativna kvadrata
47	8 27	—	Relativna kvadrata
		48	Relativna kvadrata
		57	Relativna kvadrata (relativna kvadrata)

13774

Vaje

Skladnost

Subjekt in predikat (Slovn. § 1)

1. Si tu et Tullia valetis, bene est; ego et Cicero meus valemus. — Pater mihi et mater mortui sunt. — Rex regiaque classis una profecti sunt. — Thrasybulus a tyrannis contemptus est atque eius solitudo. — Iustitiae pietas, liberalitas, comitas adiunctae sunt. — Divitiae et honores incerta et caduca sunt. — Fulmine ictus est murus et porta. — Omnibus in rebus temeritas ignoratioque vitiosa est. — Exsistit morbus aegrotatioque, quae inveterata evelli non possunt.

2. Idem velle atque idem nolle, ea demum firma amicitia est. — Haec est mea nobilitas, hae sunt meae imagines. — Num ista est nostra culpa? — Quid est veritas? — Quae ad salutem civium composita sanctaque erant, eas auctores leges nominaverunt. — Omnes Belgae, quae tertia pars Galliae erat, contra populum Romanum coniuraverunt.

3. Capita coniurationis securi percussi sunt. — Orgetorix, dux Helvetiorum, civitati persuasit, ut de finibus suis exirent.

Predikativna apozicija (Slovn. § 3)

Diogenes philosophus puer cum patre ex Asia in Graeciam demigravit. — Cato adulescentulus agrum suum coluit, senex historiam scribere instituit. — Cicero consul coniurationem Catilinae patefecit. — Themistocles solus primo Lacedaemonem legatus profectus est. — Hannibal princeps in proelium ibat, ultimus excedebat. — Lacedaemonii legatos Athenas miserunt, qui Themistoclem absentem accusarent. — Medio tutissimus ibis. — Themistocles Graecos invitos ad Salamina decertare coegit. — Tantum bellum Cn. Pompeius extrema hieme apparavit, ineunte vere suscepit, media aestate confecit. — Prima luce, cum summus mons a Labieno teneretur, Condidius ad Caesarem accurrit. — Cicero scribit: Mathematici nobis persuadent terram in medio mundo sitam esse.

Sklonoslovje

Akuzativ

Zunanji objekt (Slovn. § 5)

1. Aquilam aliae aves celeritate non adaequant. — Equitem velocissimi pedites cursu aequare possunt. — Themistocles non effugit civium suorum invidiam. — Quem fugiam, habeo; quem sequar, non habeo. — Hostes res frumentaria deficere coepit. — Flebile principium melior fortuna sequetur. — Alexander Magnus imprimis Achillem aemulabatur.

2. Exercitus Romanorum hostium castra circumiit. — Domum ducis interfecti nemo sine lacrimis praeterire potuit. — Caesaris exercitus flumen Rubiconem transgressus est. — Apes pulsa hieme saltus silvasque peragrant. — Helvetii alios Gallos virtute praecedunt. — Caesar exercitum Rhenum transportavit. — Caesar ab Ariovisto postulavit, ne quam hostium multitudinem amplius trans Rhenum in Galliam traderet.

3. Siculi senatum Romanum adierunt, ut se (ipsos) adiuveret. — Consules Kalendis Ianuariis magistratum inibant. — Miltiades in vinculis publicis diem supremum obiit (oppetiit). — Quis vir fortis dubitabit subire periculum?

4. Non me praeterit usum esse optimum dicendi magistrum. — Neminem vestrum fugit, urbe capta quae miseriae consequi soleant. — Quem fallit (fugit) plurimos homines pecuniam et gratiam magis quam virtutem sequi? — Quid vos deceat, non quantum vobis liceat, spectare debetis.

Notranji objekt (Slovn. § 6)

Vicimus, o socii, magnam pugnavimus pugnam. — Omnes volunt beatam vitam vivere. — Cato Maior dixit: Ego vestros patres, tuum, Scipio, tuumque, Laeli, viros clarissimos mihique amicissimos, vivere arbitror, et eam quidem vitam, quae est sola vita nominanda. — Curius Dentatus novem triumphos triumphavit. — Nestor iam tertiam aetatem hominum vivebat.

Dvojni akuzativ

A.

Dvojni objekt (osebe in stvari) (Slovn. § 7)

a) Ea, quae scimus, alios docere debemus. — Catilina iuventutem multis modis mala facinora edocebat. — Medicus mortem regis omnes,

qui extra regiam erant, celavit. — Mori maluit quam de his rebus Sullam docere. — De insidiis te celare nolui. — Cicero per legatos cuncta edoctus erat. — Pericles a Damone musicam didicit.

b) Sophistae poscere solebant aliquem eorum, qui aderant, causam (predmet) disserendi. — Hennenses Verrem simulacrum Cereris reposcunt. — Caesar Haeduos frumentum, quod polliciti erant, cottidie flagitabat. — Id ex omnibus partibus a duce flagitabatur.

c) Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo, ut famae tuae servias. — Aristides a diis petiisse dicitur, ne umquam tanta calamitate Athenienses afficerent, ut Aristidem desiderarent.

ĉ) Cicero consul senatores de Catilina sententias rogavit. — Ipse ex eo multa saepe quaesivi.

B.

Akuzativ objekta in njegovega predikatnika (Slovn. § 8)

a) Athenienses Aristidem Iustum appellabant. — Cato nutricem plebis Romanae Siciliam nominabat. — Ciceronem vere patrem patriae dicere possumus.

b) Ancum Marcium populus regem creavit. — Iones Aristidis iustitiam admirantes Athenienses sibi duces delegerunt. — Themistocles, maritimos praedones perseguendo, mare tutum reddidit. — Neminem pecunia divitem fecit.

c) Semper beatam se putat benignitas. — Socratem oraculum Delphicum sapientissimum omnium iudicavit. — Sapientia ars vivendi putanda est. — Legatos testes suae quisque virtutis habuit.

ĉ) Athenienses ante proelium Marathonium Miltiadem imperatorem sibi sumpserunt. — Callias a Cimone petivit, ut sibi sororem uxorem daret. — Dareus amicis suis oppida tuenda tradidit.

d) Praesta te virum! — Bene de me meritis gratum me praebeo.

Adverbialni akuzativ (Slovn. § 9)

Milites aggerem latum pedes trecentos, altum pedes octoginta exstruxerunt. Cornelius Nepos narrat campum Marathonium abesse ab Athenis circiter milia passuum decem. — Non totum annum sub nostro tecto hirundines habitant. — Scipio quattuor et viginti fere annos natus proconsul creatus est. — Eheu me miserum! — O magnum atque intolerabilem dolorem! — O fallacem hominum spem fragilemque fortunam! — Os humerosque deo similis. — Multo iam fractus membra labore.

Dativ

A.

Dativ kot objekt (Slovn. § 10)

a) Gravioribus morbis medici acrioribus remediis mederi conantur. — Themistocles populo persuasit, ut classis centum navium aedificaretur. — Mihi numquam persuaderi potuit animos emori. — Patriae irasci nefas est. — Omnes homines natura libertati student. — Venit mors velociter, rapit nos atrociter, nemini parcetur. — Ne deorum quidem templis a Persis temperatum est. — Rex Servius occisus est scelere generi sui et suae filiae, quae illi nupserat. — Membra corporis humani aliquando ventri inviderunt, quod in medio quietus iaceret. — Invidetur praestanti florentique fortunae. — Non Caesari solum, sed etiam amicis eius omnibus pro te libentissime supplicabo.

b) In promptu habere debemus, quantum natura hominis pedibus reliquisque beluis antecedit. — Catilina populo Romano bellum indixit. — Dareus, rex Persarum, Scythis bellum inferre decrevit. — Clodii mors Miloni non modo nihil profuit, sed offuit. — Aristoteles multis aliis brevitate dicendi praestitit. — Caesar munitioni, quam fecerat, T. Labienum legatum praefecit. — Caesar milites misit, ut laborantibus succurrerent.

c) Ciceroni populus Romanus in contione non unius diei gratulationem, sed aeternitatem immortalitatemque donavit. — Omnes Thessaliae civitates interfectum Pelopidam coronis aureis et statu aëneis liberosque eius multo agro donarunt. — Dictator exercitum omnem longo agmine circumdat hostium castris.

č) Cave canem! — Sibi non cavere et aliis consilium dare stultum est. — Athenienses consuluerunt Apollinem Pythium, quas potissimum religiones tenerent. — Agesilaus putabat se, cum saluti totius Graeciae consulere non posset, saluti Spartaee consulere. — In rebus secundis nihil in quemquam superbe ac violenter consulere decet. — Caesar Germanos suis quoque rebus timere voluit.

B.

Dativ udeležbe (interesa) (Slovn. § 11)

a) Non solum nobis esse divites volumus, sed liberis, propinquis, amicis maximeque patriae. — Fili mi, quidquid discis, tibi discis, tibi seris, tibi metes. — Non nobis, sed patriae nati sumus. — Hic mihi quisquam mansuetudinem nominat (in tu mi še kdo govori o milobi)!

b) Mercatoribus est aditus ad Germanos, ut, quibus praedam vendant, habeant. — Victis nulla erat spes salutis. — Themistocles ad Admetum, Molossorum regem, quocum ei hospitium erat, confugit. — Primo mensi olim Martius nomen fuit. — Tarquinio, postremo Romanorum regi, cognomen Superbo datum est. — Romani P. Scipioni ex virtute nomen Africanum dederunt.

c) Leonidas in Thermopylis: Nobis, inquit, aut vincendum aut moriendum est. — Cui non sunt audita Demosthenis vigiliae? — Metello iam antea experimentis cognitum erat genus Numidarum infidum esse.

C.

Namerni dativ (Slovn. § 12)

a) Intestina arma populis magis fuerunt exitio quam bella externa. — Nimia fiducia exercitui calamitati fieri solet. — Quantae saluti consilium Themistoclis fuerit universae Graeciae, bello cognitum est Persico.

b) Habere quaestui rem publicam sceleratum est. — Tu id in me reprehendis, quod Qu. Metello laudi datum est hodieque est et semper erit maximae gloriae. — Omnia minus prospere gesta Athenienses Alcibiadi culpae tribuebant.

c) Pericles agros suos dono rei publicae dedit. — Datis, priusquam Lacedaemonii Atheniensibus subsidio venirent, dimicare utile arbitrabatur. — Pyrrhus, rex Epirotarum, a Tarentinis auxilio arcesitus est. — Caesar quinque cohortes castris praesidio reliquit. — Ab imperatore signum receptui datum est.

Genitiv

A.

Genitiv kot atribut (Slovn. § 13)

1.

Vita mortuorum in memoria vivorum posita est. — In promontorio Taenaro fanum Neptuni est.

2.

Themistoclis consilio triplex Piraei portus constitutus est. — Beneficium est, quod quis non sua causa dat, sed eius, cui dat.

3.

Ex amore nomen amicitiae ductum est. — Augustus domini nomen exhorruit.

4.

Cui ignotum est Hannibalis odium Romanorum? — Magna fuit quondam capitis reverentia cani. — Homines boni legibus civitatis non timore poenae, sed amore patriae obtemperant. — Et laudis cupiditas et timor ignominiae ad virtutem excitat.

5.

Homo viginti annorum in flore aetatis est, homo septuaginta annorum iam senex est. — Tarquinius fratrem habuit Arruntem, mitis ingeni juvenem. — Inter captivos adducta est virgo adulta eximiae formae.

6.

Cicero magnam frumenti copiam e Sicilia Romam advehi iussit. — Montes auri pollicetur homo levis. — Graeci ligneum equum ingenti magnitudine extruxerunt. — Videntur barbari magnis staturis, comis flavis, oculis caeruleis. — Rex Tarquinius Sibyllam rogavit, quantum pecuniae posceret. — Virtus nihil expetit praemii. — Videant consules, ne quid detrimenti res publica capiat. — Quis mortalium sine vitiiis natus est? — In aede Cereris Hennensis duo erant signa, quorum unum Cereris, alterum Proserpinae. — Croesus Solonem, unum ex septem sapientibus Graeciae, interrogavit, quis hominum beatissimus esset. — Gallorum omnium fortissimi erant Belgae. — Vidit vir omnium callidissimus in magno se fore periculo. — Ubi terrarum, ubi gentium sumus? — Homo sum, humani nihil a me alienum puto.

B.

Genitiv kot predikat (Slovn. § 14)

1.

Postremo Asia dicionis Romanae facta est. — Quid causae est, cur poetas Latinos legant, philosophos non legant? — Antiquissimis temporibus annus Romanus fuit decem mensium, postea duodecim. — L. Murena mediocri ingenio, sed magno studio litterarum, multae industriae et magni laboris fuit. — Sapientis est nec cupiditate moveri nec laetitia efferri. — Summae prudentiae est tempore ad negotium maxime idoneo uti.

2.

Parvi sunt foris arma, nisi est consilium domi. — Mea mihi conscientia pluris est quam omnium sermo. — Nulla vis auri et

argenti pluris quam virtus aestimanda est. — Est hominis sapientis maximi aestimare conscientiam mentis suae. — Quanti quisque amicos facit, tanti fit ab amicis. — Epicurus dolorem nihili fecit. — Vendidi domum tanti, quanti eam emeram. — Vendo meum frumentum non pluris quam ceteri, fortasse etiam minoris. — Nulla pestis humano generi pluris stetit quam ira. — Victoria constat multorum morte, multorum sanguine et vulneribus. — Tarquinius tres libros oraculorum non minore pretio emit, quam quod Sibylla pro omnibus poposcerat. — Aristidis, Thebani pictoris, unam tabulam centum talentis rex Attalus licitus est.

3.

Nihil hominum interest scire, quid sit futurum. — Omnium vestrum multum interest salvam esse rem publicam. — Ferunt Caesarem dicere solitum esse non tam sua quam rei publicae interesse, ut salvus esset. — Quid refert, qua ratione me cogatis? cogitis certe. — Hoc mea et rei publicae interest. — Tua et mea maxime interest te valere. — Aurum paleamve (pleve) navis portet, ad bene aut male gubernandum nihil interest.

C.

Genitiv kot objekt (Slovn. § 15)

1.

Filius patris similis est. — Canis similis est lupo. — Delus deorum sacra erat. — Helvetii exercitui Romano pares esse non poterant.

2.

Solus homo rationis et orationis particeps (compos) est. — Themistocles peritissimos belli navalis fecit Athenienses. — Cuculus ipse nomen suum semper vocat, ne homines cuculi sint ignari. — Qui fulmine ictus est, interdum vivit, sed est ipse vitae suae nescius. — Solitudo et vita sine amicis insidiarum et metus plena est. |

3.

Epaminondas adeo veritatis diligens fuit, ut ne ioco quidem mentiretur. — Catilinae corpus patiens fuit inediae, algoris, vigiliae.

4.

Vivorum meminisse decet neque oblivisci mortuorum. — Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum! — Animus meminit

praeteritorum, praesentia cernit, futura providet. — Caesar Helvetios cohortatus est, ut controversiarum ac dissensionis obliviscerentur. — Est proprium stultitiae aliorum vitia cernere, oblivisci sua.

5.

C. Verres, improbissimus ille propraetor Siciliae, a Siculis repetundarum accusatus est. — Miltiadem cives proditoris arguerunt. Idem proditoris accusatus, capitis quidem absolutus, sed pecunia multatus est. Quanti damnatus est? Quinquaginta talentis.

6.

Multos homines infamiae suae neque piget neque pudet. — Galli de summis saepe rebus consilia ineunt, quorum eos in vestigio paenitere necesse est. — Concedo tibi, ut calculum reducas (nazaj potegneš kamenček), si te alicuius dati (potegnjen) paenitet (pri šahu). — Non me paenitet vixisse. — Scribit amicus se paenitere, quod te violaverit.

Ablativ

A.

Pravi ablativ (Slovn. § 16)

I.

Democritus oculis se privasse dicitur. — Omni spe salutis spoliatus est Antonius. — Verres fana omnibus donis ornamentisque nudavit. — Romani a Pyrrho ad Heracleam victi et armis exuti sunt. — Homines interdum, cum liberi sunt negotiis, ex oppido rus evolant. — Thrasybulus patriam a triginta tyrannis liberavit. — Leva me oneris parte! — Nulla vitae pars vacare officio potest. — Robustus animus et excelsus omni est liber cura et angore. — Animus perturbationibus vacuus homines beatos efficit. — Suebi Ubios finibus expellere non potuerunt. — Haec tanta virtus ex hac urbe expelletur? — Est igitur, patres conscripti, humanitatis vestrae magnum numerum civium calamitate prohibere. — Quia cum hostibus de pace egisti, a reditu te exclusimus. — Caesar Helvetios commeatu interclusit. — Ciceroni aqua et igni interdictum est. — Pythagorei faba abstinebant. — Pompeius ubi equitatum pulsum vidit, acie excessit. — Germani multum a Gallorum consuetudine differunt. — Rhenus flumen Helvetios a Germanis dividebat.

II.

Epaminondas natus est Polymnide patre genere honesto; Alcibiades summo loco natus est; P. Scipio antiquissima familia ortus est. — Galli se omnes a Dite patre prognatos praedicant.

III.

Ingeniosissimus quisque recta institutione et disciplina maxime indiget. — Mortui carent sensu. — Multis non duce tantum opus est, sed adiutore et coactore. — Magistratibus opus est, sine quorum prudentia ac diligentia esse civitas non potest. — Themistocles celeriter, quae opus erant, reperiebat.

IV.

Lacrima nil citius arescere dicunt. — Vilius argentum est auro, virtutibus aurum. — Exegi monumentum aere perennius. — Animi virtutes ex ratione gignuntur, qua nihil est in homine divinius. — Bellum, quo numquam gravius fuit, Romani cum Poenis terra marique gesserunt. — Omnium expectatione celerius Saguntum expugnatum est. — Plus pars dimidia hostium caesa est. — Milites amplius horas quattuor fortissime pugnauerunt.

B.

Ablativ kot instrumental (Slovn. § 17)

I.

Cornibus tauri, apri dentibus, morsu leones se tutantur. — Qu. Fabius Maximus cunctando rem publicam Romanam servavit. — Hannibal exemplo et auctoritate sua quasi quodam vinculo milites in unum corpus redegit. — Invidiam virtute partam putamus gloriam. — Non viribus aut velocitatibus aut celeritate corporum magnae res geruntur, sed consilio, auctoritate, sententia. — Epaminondas fidibus canere didicit. — Pueri Romani non patrio solum sermone, sed etiam Graeca lingua exercebantur. — Pythia consulentibus Atheniensibus respondit, ut moenibus ligneis se defenderent. — Caesar id per nuntios comperit. — Per litteras me certiozem fecit. — Tribunorum auxilio consules dilectum habent.

II.

Egredere, Catilina, cum importuna sceleratorum manu! — Dux, qui cum omnibus copiis contra hostes profectus est, una legione eos muro fossaque circumdedit.

III.

Caesar totum montem hominibus implevit. — Omnia castella facile expugnari possunt, in quae asellus auro onustus ascendere potest. — Alexander Magnus, qui in Cydno flumine corpus lavit, gravi morbo affectus est. — Aristides cum animadvertisset quendam scribentem, ut patria pelleretur, quaesisse ab eo dicitur, cur tanta poena dignus duceretur. — Quoniam vita ipsa, qua fruimur, brevis est, operam dare debemus, ut ea quam optime utamur ad salutem hominum. — Lacedaemonii tres legatos functos summis honoribus Athenas miserunt. — Perfacile Helvetiis videbatur imperio totius Galliae potiri. — Antonio et Lepido superatis Octavianum rerum potitum esse constat.

IV.

Helvetii, quod loci natura minus late vagari poterant, magno dolore afficiebantur. — Alcibiadis consilio atque auctoritate Athenienses Syracusanis bellum indixerunt. — Lacedaemon non operum magnificentia, sed disciplina et institutis clara fuit. — Helvetii inopia omnium rerum adducti legatos ad Caesarem miserunt. — Proprium est animi bene constituti et laetari bonis rebus et dolere contrariis.

V.

Magnos homines virtute metimur non gloria. — Homines, quo plura habent, eo plura cupiunt. — Tanto brevius omne tempus, quanto felicius est. — Virorum antiquitatis fortissimorum longe clarissimus est Alexander, magni patris filius multo maior. — Epaminondas quattuor mensibus diutius, quam populus iusserat, imperium tenuit.

VI.

In proelio Marathonio tanto plus virtute valuerunt Athenienses, ut decemplicem numerum hostium profligarent. — Piraeus ipsas Athenas dignitate aequiperabat, utilitate superabat. — Galli lingua, institutis, legibus inter se differunt. — Homerus primus poeta Graecorum et tempore et nomine est. — Qui prior est tempore, potior est iure. — Caesaris gloriam meo iudicio nemo est consecutus.

VII.

Quoquo modo nos gesserimus, fiet tamen illud, quod futurum est. — Themistocles muros Atheniensium restituit praecipuo suo periculo. — Servio Tullio, qui magno consensu patrum populique rex creatus erat, successit L. Tarquinius, qui nec populi iussu nec patrum

voluntate regnavit; nam imperium iniuria atque vi occupaverat. — Miltiades magna cum offensione civium suorum rebus infectis ab insula Paro Athenas rediit. — Fictas fabulas pueri cum voluptate legunt. — Quod heri per dolum et per speciem amicitiae non impetravisti, id hodie per vim non assequeris.

C.

Ablativ kot lokal (Slovn. § 18)

I.

Milites Romani in tabernaculis suum fatum querebantur; totis castris testamenta obsignabantur. — Athenienses in campo Marathonio idoneo loco castra fecerunt. — Xerxes et terra et mari universae Europae bellum intulit. — Plato animi principatum, id est rationem, in capite sicut in arce posuit, iram in pectore collocavit. — Ingens multitudo Pelusium convenerat, cum Alexander adveniret.

II.

Aurea aetate homines sua sponte fidem rectumque colebant. — Socrates supremo vitae die de immortalitate animorum cum amicis collocutus est. — Cimonem Athenienses non solum in bello, sed etiam in pace diu desideraverunt. — Xerxes, qua quattuor mensibus iter fecerat, eadem minus diebus triginta in Asiam revertit.

Posebnosti v rabi imen in zaimkov (Slovn. § 19)

1.

Caesar totius exercitus impedimenta ad Labienum in Treveros mittit, ipse cum legionibus expeditis quinque in Menapios proficiscitur.

2.

Omnia praeclara rara. — Mala sunt vicina malis.

3.

Sapiens omnia sua secum portat. — Iustitia per sese colenda est. — Manlius iussit filium suum securi percuti. — Caesar Galliam se absente temptari noluit. — Homo placabilis facile ignoscit iniurias sibi illatas. — Alexander moriens Perdiccae mandavit, ut suum corpus ad Hammonem ferri iuberet. — Perfuga Fabricio pollicitus est se regi Pyrrho venenum daturum esse, si praemium sibi daretur. —

Galli non dubitabant, quin Romani sibi libertatem erepturi essent. — Iugurtha legatos ad Metellum misit, qui tantummodo ipsi liberisque vitam peterent. — Caesar milites incusavit, cur de sua (militum) virtute aut de ipsius (Caesaris) diligentia desperarent. — Nihil est amabilius virtute; quam sequere, quaeso. — Patria omnium nostrum mater est; pro qua quis dubitet mortem oppetere? — Cimon decem annorum exsilio multatus est. Cuius facti celerius Athenienses quam ipsum paenituit.

Časi (Slovn. § 20)

I.

Carmina non prius audita virginibus puerisque canto. — Suebi centum pagos habere dicuntur, ex quibus quotannis singula milia armatorum bellandi causa ex finibus educunt. — Iam decem annos obsidemus Troiam. — Male parta male dilabuntur. — Caesar Diviciaci dextram prendit; consolatus rogat, finem orandi faciat; Dumnorigem ad se vocat, fratrem adhibet; quae in eo reprehendat, ostendit.

II.

Datis etsi non aequum locum videbat suis, tamen fretus copiarum numero suarum conflagrare cupiebat eoque magis, quod priusquam Lacedaemonii auxilio venirent, dimicare utile arbitrabatur; itaque in aciem peditum centum, equitum decem milia produxit proeliumque commisit. — Ut Romae consules, sic Carthagine quotannis bini reges creabantur. — Caesar Alesiam circumvallare instituit. Erat autem oppidum in colle summo, cuius radices duabus ex partibus flumina subbluebant. Ante id oppidum planities circiter milia passuum tria in longitudinem patebat, reliquis omnibus ex partibus colles oppidum cingebant. — Num dubitas, Catilina, id me imperante facere, quod iam tua sponte faciebas? — Interea Catilina Romae multa simul moliri, Ciceroni consuli insidias tendere, parare incendia, opportuna loca armatis hominibus obsidere; ipse cum telo esse item alios iubere, hortari, ut semper intenti paratique essent, dies noctesque festinare, vigilare neque labore fatigari.

III.

Fuimus Troes, fuit Ilium et ingens gloria Teucrum. — Quod mare non novit, quae nescit Ariona tellus? — Qui mentiri solet, peierare consuevit. — Nil sine magno vita labore dedit mortalibus. — Caesar aliquando senatui Romano victoriam facile reportatam tribus verbis nuntiavit: Veni, vidi, vici. — Cum primum domum veni, nihil mihi prius faciendum putavi, quam ut tibi gratularer.

IV.

Amasis Polycrati hospitium renuntiavit, quod illius exitum vitae miserrimum fore sibi persuaserat. — Pausanias eodem loco sepultus est, ubi vitam posuerat.

V.

Si naturam sequemur ducem, numquam aberrabimus. — Oraculum Delphicum quondam hanc sortem dedit: Imperium Romae habebit, qui primus osculum matri tulerit. — Nihil est virtute amabilius, quam qui adeptus erit, ubicumque erit gentium, a nobis diligetur. — Nihil habebam, quod scriberem; neque enim novi quidquam audiveram et ad omnes tuas epistulas rescripseram pridie.

Nakloni (Slovn. § 21)

A.

Indikativ

Possom dicere de aliis rebus, sed nolo esse longus. — Non odio permotus sum, quo debeo, sed misericordia. — Themistocles ingratae patriae iniuriam non tulit, quam ferre debuit. — Ad mortem te, Catilina, duci iussu consulis iam pridem oportebat. — Aut non suscipi bellum oportuit aut geri pro dignitate populi Romani et perfici quam primum oportet. — Te tam mobili in me meosque animo esse non putabam. — Longum est omnes commemorare artifices, quos Athenae tulerunt. — Par fuit Socratem capitis non condemnari. — Paene oblitus sum, quod maxime fuit scribendum. — Quisquis fuit, qui vulgo nominatur Homerus, nemini contigit nisi illi, ut plurimum et prodesset et delectaret. — Quoquo modo se res habet, culpa vacare mihi non videris. — Haec fuit sapientia maiorum, quod, sive bella gerebant, sive leges ferebant, nihil sequebantur quam utilitatem rei publicae.

B.

Konjunktiv

1.

Valeant, valeant cives mei, sint incolumes, sint florentes, sint beati! — Utinam illum diem ne videam, cum bello civili patria nostra ardeat! — Nemo in rebus adversis animo defecerit! — Vellem adesse posset amicus! — Utinam ego — inquit Dionysius — tertius vobis amicus adscriberer! — Utinam res publica stetisset, quo coeperat,

statu nec in homines non tam commutandarum quam evertendarum rerum cupidos incidisset! — Utinam Catilina omnes secum suas copias eduxisset!

2.

Hoc sine ulla dubitatione confirmem (confirmaverim) eloquentiam rem esse omnium difficillimam. — Forsitan quaeratis, qui iste terror sit et quae tanta formido. — Platonem nec nimis valde nec nimis saepe laudaveris. — Hanc altitudinem animi ubi nunc in uno inveneris, quae tum populi universi fuit? — Catilina utrum pecuniae an famae minus parceret, haud facile discerneres. — Confecto proelio tum vero cerneres, quanta audacia quantaque animi vis fuisset in exercitu Catilinae.

3.

Naturam expellas furca, tamen usque recurret. — Ne sit summum malum dolor: malum certe est. — Licet irrideat, si quis vult; plus apud me tamen vera ratio valebit, quam vulgi opinio. — Fuerint cupidi, fuerint irati, fuerint pertinaces, sceleris tamen crimine liceat eis carere. — Sint Graeci praeclara laude digni, sane aliquid loci erit gloriae Romanae.

4.

Quid agam? aut quo potissimum infelix accedam? quos appellem? — Quid timeamus, si post mortem beati simus futuri? — Quid facerem? Blando patriae retinebar amore. — Caesar in eam spem venerat se sine pugna rem conficere posse; cur etiam secundo proelio aliquos ex suis amitteret? cur vulnerari pateretur optime de se meritos milites? cur denique fortunam periclitaretur?

5.

Non quemvis hoc idem interrogarem; responderet enim alius fortasse minus sapienter. — O vitae philosophia dux, quid non modo nos, sed omnino vita hominum sine te esse potuisset?

6.

Amemus patriam, pareamus legibus, praesentes fructus neglegamus, posteritatis gloriae serviamus! — Meminerimus etiam adversus infimos iustitiam esse servandam! — Quae aliis vitio vertis, tibi laudi ne duxeris! — Tu ne quaesieris - scire nefas - quem mihi, quem tibi finem di dederint! — Quam quisque noverit artem, in ea se exerceat! — Secedant improbi, secernant se a bonis, unum in locum congregentur!

C.

Imperativ

Egredere ex urbe, Catilina, libera rem publicam metu, in exilium proficiscere! — Cras petito, dabitur: nunc abi! — Cum valedudini tuae consulueris, consulito navigationi! — Regis imperio duo sunt iique consules appellantor; illis salus populi suprema lex esto. — Ignoscito saepe alteri, numquam tibi! — Hominem mortuum in urbe ne sepelito neve urito! — Cave amicum putes, nisi quem probaveris! — Tu, quaeso, crebro ad me scribe!

Sosledia časov (Slovn. § 22, pripombe)

1.

Post Orgetorigis mortem nihilominus Helvetii id, quod constituerant, facere conantur, ut e finibus suis exeant. — Caesar ne graviore bello occurreret, maturius, quam consuerat, ad exercitum proficiscitur.

2.

Memmius populum ad vindicandum hortari; monere, ne libertatem suam desererent.

3.

Quis iustum iudicem negaverit id potissimum spectare, quo quis consilio egerit? — Ne dubitaveris, quin, quod honestum, id mihi futurum sit antiquius!

4.

Membris utimur, priusquam didicimus (= scimus), cuius ea utilitatis causa habeamus. — Quis est, qui neget haec omnia, quae videamus, deorum immortalium potestate administrari?

5.

Mihi numquam persuaderi potuit animos, dum in corporibus humanis essent mortalibus, vivere, cum excessissent ex eis, emori. — Recordor legiones nostras in eum locum saepe profectas (esse) alacri animo, unde se redituras numquam arbitrarentur. — Ad Caesarem principes Haeduorum veniunt oratum, ut civitati subveniat.

6.

Non dubito, quin multa discas. Non dubitavi, quin multa disceres. — Non dubito, quin te mox tuae pigritiae paeniteat. Non dubitabam, quin te mox tuae pigritiae paeniteret. — Spero fore, ut bellum perniciosissimum brevi finiatur. Sperabam fore, ut bellum perniciosissimum brevi finiretur.

Ita ad hoc aetatis a pueritia fui, ut omnes labores et pericula consueta habeam. — Themistocles ineuntis adulescentiae vitia magnis emendavit virtutibus, ut anteferatur ei nemo, pauci pares putentur. — Aristides adeo excellebat iustitia, ut unus post hominum memoriam iustus sit appellatus, idem in tanta paupertate decessit, ut, qui efferretur, vix reliquerit. — Quantum in bello fortuna valeat, Pompeius cognoscere potuit. — Nemo fere vestrum, iudices, est, quin, quemadmodum captae sint a M. Marcello Syracusae, saepe audiverit.

Konjunktiv v relativnih stavkih (Slovn. § 23)

Artaxerxes Themistocli Magnesiam donaverat, quae ei panem praeberet, Lampsacum autem, unde vinum sumeret, Myunta, ex qua obsonium haberet. — Nolite mihi id (nekaj takega, da = kar bi) dare, quod multi invideant, plures etiam concupiscant. — Erant, qui dicerent a Cicerone iuste eiectum esse in exsilium Catilinam. — Qui se ultro morti offerant, facilius reperiuntur, quam qui dolorem patienter ferant. — Quid est, Catilina, quod te iam in hac urbe delectare possit, in qua nemo est, qui te non metuat? — Pythagoras discipulis praeceperat, ut raro iurarent, sed dignos (= tako vredne) se praestarent, quibus (= da bi jim) homines iusiurandum remitterent. — Ciceroni nulla videbatur aptior persona, quae de senectute loqueretur, quam Cato senex. — Alexander cum ad tumulum Achillis adstisset: O fortunate, inquit, adulescens, qui (caus.) tuae virtutis Homerum praeconem inveneris! — Egomet, qui (conc.) sero et leviter Graecas litteras attigissem, tamen Athenis cum doctissimis hominibus disputavi. — Scripta Catonis, quae quidem (v kolikor) legerim, valde me delectant.

Konjunktiv notranje zavisnosti (Slovn. § 24)

Dareus, dum ipse abesset (nezav. = dum ego abero), pontis custodes reliquit principes, quos secum ex Ionia duxerat. — Datis conflare cupiebat eoque magis, quod priusquam Lacedaemonii subsidio venirent, dimicare utile arbitrabatur. — Homo quidam facetus medicos beatos praedicavit, quod successus eorum sol intueretur, errores terra tegetet. — Caesar milites monuit, ut, quoniam prope ad finem laborum esset perventum, aequo animo mancipia in Italia relinquerent. — Imperabatur, ut rebus divinis, quae publice fierent, adstantes faverent linguis. — Omnes conclamaverunt, quodcumque imperavisset, se aequo animo facturos esse. — Tanta vis probitatis est, ut eam etiam in iis, quos numquam viderimus, diligamus.

Zavisne pogojne periode (Slovn. § 25)

A.

Tanta negligentia castra custodiebantur, ut capi potuerint (nezav.: potuerunt), si hostes aggredi ausi essent. — Quis dubitat, quin, si Saguntinis obsessis impigre tulissemus opem, in Hispaniam totum aversuri fuerimus bellum? — Iam in eo res erat, ut, nisi Cicero fuisset, totam urbem Catilina deleturus fuerit. — Adeo inopia est coactus Hannibal, ut, nisi tum fugae speciem abeundo timuisset, Galliam repetiturus fuerit. — Scire velim, quid dicturus fueris, si hoc fecissem.

B.

Titurius clamitabat, si Caesar adesset, hostes ad castra venturos non esse. — Titurius clamitabat, si Caesar adesset, futurum non esse, ut castra ab hostibus oppugnarentur. — Plerique existimant Sullam, si acrius Marianos insequi voluisset, bellum uno die finituum fuisse. — Existimo, si hoc fecisses, futurum fuisse, ut te paeniteret. — Epaminondas Spartam tanta vi adortus est, ut omnibus appareret, nisi Agesilaus urbem summa contentione tutatus esset, futurum fuisse, ut a Thebanis caperetur.

Zavisni govor (Slovn. § 26)

1.

Themistocles apud ephoros liberrime professus est:

Athenienses suo consilio deos publicos suosque patrios ac penates, quo facilius ab hostibus possent defendere, muris *saepsisse*. Neque in eo, quod inutile *esset*, *fecisse*; nam illorum urbem ut propugnaculum *oppositam esse* barbaris; apud quam iam bis classes *regias fecisse* naufragium. *Lacedaemonios* autem male et iniuste *facere*, qui id potius *intuerentur*, quod ipsorum dominationi quam quod universae Graeciae utile *esset*. Quare, si suos legatos recipere *vellent*, *se remitterent*.

Athenienses *meo* consilio deos publicos suosque patrios ac penates, quo facilius ab hostibus possent defendere, muris *saepserunt*. Neque in eo, quod inutile *erat*, *fecerunt*; nam illorum *urbs* ut propugnaculum *opposita est* barbaris; apud quam iam bis classes *regiae fecerunt* naufragium. *Lacedaemonii (vos)* autem male et iniuste *faciunt (facitis)*, qui id potius *intuentur (mini)*, quod ipsorum (vestrae) dominationi quam quod universae Graeciae utile *est*. Quare, si *vestros* legatos recipere *vultis, me remittite!*

C. Mucius dixit:

Romanum civem se esse. Hostem se occidere voluisse nec sibi ad mortem minus animi esse, quam fuisse ad caedem: et facere et pati fortia Romanum esse. Nec unum in illum se hos animos gessisse; longum esse post se ordinem idem petentium decus. Proinde in hoc discrimen, si iuvaret, accingeretur, ut in singulas horas capite dimicaret suo.

Romanus civis sum. Hostem occidere volui nec mihi ad mortem minus animi est, quam fuit ad caedem: et facere et pati fortia Romanum est. Nec unus in te hos animos gessi; longus est post me ordo idem petentium decus. Proinde in hoc discrimen, si iuvat, accingere, ut in singulas horas capite dimices tuo.

3.

Ad Caesaris postulata Ariovistus respondit:

Ius esse belli, ut, qui vicissent, iis, quos vicissent, quemadmodum vellent, imperarent. Item populum Romanum victis non ad alterius praescriptum, sed ad suum arbitrium imperare consuesse. Si ipse illi non praescriberet, quemadmodum suo iure uteretur, non oportere se ab illo in suo iure impediri. Cum vellet, congregaretur; intellecturum (illum esse), quid invicti Germani virtute possent.

Ius est belli, ut, qui vicerunt, iis, quos vicerunt, quemadmodum velint, imperent. Item populus Romanus victis non ad alterius praescriptum, sed ad suum arbitrium imperare consuevit. Si ego tibi non praescribo, quemadmodum tuo iure utaris, non oportet me a te in meo iure impediri. Cum vis (volueris), congregere; intelleges, quid invicti Germani virtute possint.

Slovnica

Skladnost

§ 1. Subjekt in predikat

Glavna stavčna člena sta subjekt in predikat. Predikat se v latinščini ujema s subjektom vobče kakor v slovenščini. Posebej pomni:

1.

Stavek z več subjekti

a) Ako so subjekti v različnih osebah, ima prva oseba prednost pred drugo in ta pred tretjo.

b) Ako so subjekti osebe, stoji predikat navadno v pluralu; in če so različnega spola, stoji moški spol.

c) Ako so subjekti osebe in stvari, se ravna spol po osebah ali po bližjem subjektu.

č) Ako so subjekti stvari istega spola, stoji predikat v pluralu istega spola; more se pa glede števila ravnati tudi po bližjem subjektu.

d) Ako so subjekti stvari različnega spola, stoji predikat v srednjem spolu, ali pa se ravna po bližjem subjektu.

e) Ista pravila veljajo tudi za relativne zaimke, ki se nanašajo na več subjektov.

2.

Ako je subjekt demonstrativen, interogativen ali relativen zaimek, se ravna po predikatnem imenu.

3.

Včasih se sklada predikat s subjektom ne po obliki, ampak po pomenu (*constructio ad sensum*, *katà sýnesin*).

§ 2. Atribut in apozicija

1.

Atribut je določilo substantiva; je pireden ali podreden.

A.

Kot priredni atributi nam rabijo adjektivi, zaimki, števniki, participi, ki se kakor v slovenščini ujemajo s substantivom v spolu, sklonu in številu. Pomni:

a) Atribut, ki splošno določa substantiv, stoji navadno za njim; n. pr. *ius civile, navis longa* (tako vedno *populus Romanus, lingua Latina*); če pa izraža posebno lastnost, n. pr. mero, stopnjo, število itd., se stavi navadno pred substantiv; n. pr. *summus imperator, divinum consilium, multi homines*; poudarjeni atributi stoje vedno pred substantivom, tako tudi demonstrativni zaimki, medtem ko stoje posesivni zaimki navadno za substantivom.

b) Atributi, ki pomenijo hvalo (ali grajo), se vežejo s substantivom z *ille* ali s primernim splošnim imenom; n. pr. modri Sokrat *Socrates, ille* (ali *vir*) *sapientissimus*, sijajni Korint *Corinthus, urbs splendidissima*. — Toda *Alexander Magnus*, ker je atribut nekak priimek.

c) Sem spadajo tudi substantivi, ki imajo adjektivni pomen; n. pr. *proavi reges* kraljevski pradedi, *exercitus victor* zmagovita vojska.

B.

Kot podredni atributi služijo substantivi v genitivu, v gen. in abl. s prirednim atributom in v sklonu s prepozicijo; n. pr. *filia agricolae, vir magni consilii, homo nigris capillis, pugna apud Cannas*.

2.

Substantivni atribut v istem sklonu se imenuje apozicija; pogosto ima pri sebi priredni atribut; n. pr. *Homerus poeta, Demosthenes, clarissimus orator*.

a) S substantivom se ujema v sklonu; če je mogoče, tudi v spolu; *aquila, regina avium; usus, magister optimus*. Če se nanaša na več substantivov, stoji v pluralu: *Cn. et P. Scipiones*; pri različnem spolu ima prednost moški; n. pr. *Ptolemaeo et Cleopatra, regibus Aegypti*.

b) Apozicija stoji navadno za substantivom. Pred substantivom stoje naslovi kot *rex, imperator* (= cesar), dalje navadno zemljepisna imena, kot *flumen Rhenus, mons Vesuvius, urbs Roma*. Pri krajevnih imenih se ravna predikat po apoziciji; n. pr. *Corioli oppidum captum est*.

§ 3. Predikativna apozicija

Atribut in apozicija se moreta pridevati tudi predikatu. Imenuje se predikatov atribut ali apozicija. Za to nam služijo:

1. substantivi, ki pomenijo življenjsko dobo (*puer, adolescens, iuvenis, vir, senex*) ali čast, službo (*consul, praetor, dictator, victor*). Slovenimo jih: *puer* kot deček, v deški dobi, v mladih letih; *consul* kot konzul, za konzulovanja;

2. adjektivi (števniki, participi), ki pomenijo vrsto, red, telesno ali dušno stanje. Slovenimo jih navadno z adverbji; n. pr. *primus* prvi ali najprej, *prior* poprej, *postremus* nazadnje, *diversus* na razne strani (na raznih straneh), *unus* edin(o), *vivus* v življenju, *mortuus* po smrti, *absens* v odsotnosti, *praesens* v navzočnosti, *inscius* nevede, *invitus* nerad, *in medios hostes irruit* planil je sredi med sovražnike itd.

Pomni:

a) *Pater hanc epistulam primus legit* najprej oče (nato kdo drug), *pater hanc epistulam primam legit* najprej to pismo (potem drugo pismo), *pater hanc epistulam primum legit* najprej bral (nato storil kaj drugega).

b) *In summo monte* na najvišji gori (če jih je več) ali na vrhu gore (če je govor le o eni); podobno *in infimo monte* na vznožju gore, *primo vere* v začetku pomladi, *extrema hieme* na koncu zime, *per mediam urbem* po sredi mesta.

Sklonoslovje

§ 4. Akuzativ

Akuzativ je sklon bližjega objekta, na katerega dejanje neposredno prehaja. Stoji pri tranzitivnih glagolih. Samo ti glagoli imajo osebni pasiv.

Objekt v akuzativu je ali zunanji, t. j. oseba ali stvar, na katero prehaja osebkovo dejanje; n. pr. *laudo discipulum*, ali notranji, ki je obsežen v glagolu; n. pr. *vitam vivo*.

§ 5. Zunanji objekt

Vobče so v latinščini isti glagoli tranzitivni kakor v slovenščini. Posebej so v latinščini tranzitivni:

1. *aequo, iuvo, adiuvo,*
fugio, deficio,
sequor, sector, imitor,
aemulor, adolor,

ki jih navadno slovenimo z intranzitivnimi glagoli: *aequo* dosegam, enačim (se) s kom, toda *solo aequo* do tal poderem; (*ad*)*iuvo* podpiram, pomagam (*iuvor* podpiram se, pomaga se mi); (*ef*)*fugio* bežim pred kom, ubežim komu (*fugio urbem* če sem zunaj, *fugio ex urbe* če sem bil notri); *deficio* poidem, zmanjkam, toda *deficio ab aliquo* izneverim se komu, *ad aliquem* prestopim h komu (pridružim se komu), *animo* (abl.) *deficio* (intr.) pogum mi upade; *sequor*, *sector* grem za kom, spremljam; *imitor* posnemam; *adulor* prilizujem se; *aemulor* tekmujem s kom.

2. Intransitivni glagoli postanejo kakor v slovenščini tranzitivni, ako so sestavljeni; n. pr. *alloquor* nagovorim, *expugno* osvojim, *invenio* najdem; zlasti pomni sestavljenke s predlogi: *circum*, *per*, *praeter*, *trans*; n. pr. *circumvenio hostem* obkolim sovražnika, *percurro agrum* prehodim polje, *praetereo hortos* grem mimo vrtov, *transgredior montem* prekoračim goro. Ako se pa pove tudi cilj, se predlog ponovi; n. pr. *traduco copias trans flumen in urbem*, toda: *copias Rhenum transporto*.

3. Sestavljenke s predlogi *ad*, *ante*, *con*, *in*, *ob*, *sub* so navadno tranzitivne samo v prenesenem pomenu, sicer se predlog ponovi; n. pr. *adeo amicum* obrnem se s prošnjo na prijatelja, *adeo ad urbem* bližam se mestu, *ineo foedus* sklenem zavezo, *obeo diem supremum* umrjem, *subeo periculum* grem v nevarnost.

4. Objekt v akuzativu imajo tudi tile brezosebni glagoli:

fallit, *fugit*, *praeterit*,
latet, *decet*, *dedecet*;

fallit me, *fugit me*, *praeterit me* neznano mi je; (*de*)*decet me* (ne) spodobi se mi, *latet me* prikrito, neznano mi je.

§ 6.

Notranji objekt

Včasih je objekt že obsežen v glagolu. Tak objekt morejo imeti tranzitivni in intranzitivni glagoli. Praviloma ima pri sebi še kak atribut; n. pr. *beatam vitam vivo*, *verissimum ius iurandum iuro*, *acerrimam pugnam pugno*; *atrox proelium pugno*, *longam viam eo*; *honores, sanguinem sitio* (krajše namesto: *sitim honorum*, *sanguinis sitio*) žeja me po časteh, krvi; *foedus ferio* (= *foedus facio feriendo hostiam*) sklenem zavezo (prim. mesim moko, da postane kruh). Taki objekti so tudi neutra zaimkov in adjektivov; n. pr. *id laetor*, toda (*de*) *ea re*; *id studeo*, toda *litteris* (dat.); *hoc* (o tem) *non dubito*, toda *de ea re* itd.

Dvojni akuzativ

A.

§ 7. Dvojni objekt (osebe in stvari)

a) *doceo, edoceo te grammaticam* učim te slovnice, *celo te morbum* prikrivam ti bolezen; *doceo* v pomenu obvestim in tudi *celo* se vežeta z *de*; namesto *doceor* se navadno rabi *disco rem* ali *institor, erudior re*;

b) *posco (reposco), flagito* zahtevam *te librum* ali *a te librum*;

c) *oro, rogo* prosim, pa le, če je stvarni objekt neutrum pronomina; n. pr. *hoc te oro* (kakor v slov.: to te prosim), sicer stoji ali ak. osebe z *ut* ali *ne* ali ak. stvari: *oro te, oro panem; oro te, ut des panem; peto aliquid ab aliquo*;

č) *(inter)rogo* vprašam, ako je stvarni objekt neutrum pronomina, sicer *aliquem de aliqua re*; vedno *aliquem sententiam rogo* vprašam koga (v senatu) za mnenje, *quaero ex te* vprašam te.

B.

§ 8. Akuzativ objekta in njegovega predikatnika

Tak akuzativ imajo glagoli:

a) imenujem *appello, nomino, voco, dico* itd.

b) izvolim, naredim za: *eligo, creo, dico, facio, declaro, designo* itd.; *certiorem facio* obvestim.

c) imam za kaj *duco, iudico, existimo, puto, habeo* itd.

č) dam, vzamem, imam za *(ad)do, sumo, capio, habeo* itd.

d) po-, izkažem se *praesto me, praebeo me* itd.

§ 9. Adverbialni akuzativ

V akuzativu stoji določilo

a) kraja na vprašanje: kako visok, globok, dolg, širok, daleč; n. pr. *fossa sex pedes alta*;

b) časa na vprašanje: koliko časa, koliko star (v zvezi z *natus*).

Pomni: Deček, star devet let, se izrazi: *puer novem annos natus, puer novem annorum, puer decimum annum agens*.

Akuzativ se rabi tudi pri vzklikih; n. pr. *me miserum*, in po grškem načinu, zlasti pri pesnikih; n. pr. *vir cetera* (ak. ozira) *egregius* (v ostalem, sicer), *togam indutus* (poleg *togā indutus*).

Dativ

Dativ navadno zaznamenjuje osebo, ki ji je subjektivno dejanje namenjeno.

A.

§ 10. Dativ kot objekt

Stoji pri tranzitivnih glagolih kot daljnji objekt, dalje pri intransitivnih glagolih in pri adjektivih kakor v slovenščini. Posebej pomni:

a) V latinščini zahtevajo tudi tile glagoli dativ:

medeor, persuadeo,
irascor atque studeo,
maledico, parco, supplico,
obtrecto, nubo, invideo;

medeor vulneribus zdravim; *persuadeo amico* pregovorim, prepričam; *irascor pigritiae* jezim se nad; *studeo litteris* prizadevam si v; *maledico accusatori* oštevam; *parco puero* prizanašam, *pecuniae* štedim z; *supplico Caesari* ponižno prosim; *obtrecto gloriae* v nič devljem, zmanjšujem; *nubo viro* omožim se s kom; *invideo tibi* zavidam tebi in tebe, *gloriae amici* (gloriae dat.!) prijatelju slavo, *fortunae tuae* ti slavo.

b) Pogosto se vežejo z dativom glagoli, sestavljeni s predlogi *ante, in, inter, ob, prae, sub*:

antepono, antefero honestatem utilitati bolj cenim poštenost kakor korist; *antecedo* presegam, prekašam; *infero bellum alicui* grem z vojsko nad koga; *intersum pugnae* udeležim se boja; *praesum rei publicae* vodim državo; *praeficio ducem exercitui* postavim poveljnika vojski na čelo; *praesto tibi* presegam, prekašam; *succedo alicui* nasledujem.

c) Glagoli *circumdo, dono, induo* imajo dvojni sklad: *alicui rem in aliquem re: circumdo urbi murum in urbem muro* obdam; *dono populo frumentum* (darujem) in *populum frumento* (obdarujem), *induo alicui vestem* ali *aliquem veste*.

č) Nekateri glagoli dobe drug pomen, če se vežejo z dativom:

akuzativ:

dativ:

<i>caveo canem</i> varujem se	<i>c. parentibus</i> skrbim za
<i>consulo oraculum</i> vprašam za svet	<i>c. civibus</i> skrbim za
<i>metuo, timeo hostem</i> bojim se	<i>m. t. liberis</i> bojim se za
<i>provideo, prospicio futura</i> naprej vidim	<i>p. saluti</i> poskrbim za
<i>tempero, moderor civitatem</i> urejum, vodim	<i>t. m. cupiditatibus</i> brzdam

B.

§ 11. Dativ udeležbe (interesa) zaznamuje:

a) kot dativus commodi ali incommodi osebo, kateri v prid ali škodo se kaj godi; n. pr. *non scholae, sed vitae discimus*. Sem spada tudi tako zvani dativus ethicus, ki kakor v slov. pri zaimkih 1. in 2. osebe znači dušno udeležbo; n. pr. *Ecce tibi alter!* Evo ti, še eden! — Dalje pri nekaterih vzklikih; n. pr. *Vae victis!* — *Ei mihi!*

b) kot dativus possessivus v zvezi z *esse* osebo, ki nekaj ima; n. pr. *spes mihi est*. — Reden je ta sklad v zvezi s *cum*; n. pr. *est mihi tecum amicitia*. — Pri zvezi (*cog*)*nomen mihi est* stoji lastno ime (priimek) ali v nominativu ali dativu; n. pr.: *Mihi est nomen Tito (Titus)*. — V zvezi *nomen do, indo, impono* stoji lastno ime v dativu ali akuzativu; n. pr.: *Tibi dederunt nomen Antonio (Antonium)*; v pasivu stoji seveda dativ ali nominativ.

c) Pri gerundivu znači osebo, ki mora nekaj delati, n. pr. *mihi compositio scribenda est*. — Podobno včasih (zlasti pri pesnikih) pri pasivu; n. pr. *mihi egregie probatur oratio tua* (zelo odobravam).

C.

§ 12. Namerni dativ

Dativ zaznamenjuje na vprašanje »čemu?« tudi namen ali učinek; navadno je tudi oseba v dativu (dvojni dativ). Namerni dativ stoji:

a) pri *sum (fio)* sem, služim v (za)kaj; n. pr. *hoc mihi honori est* to mi je v čast, *usui* v korist, *praesidio* v varstvo;

O p o m b a. Pri glagolih, ki nimajo pasiva, se trpna doba izraža z *esse* in dativom; n. pr. *admirationi, odio, usui sum* občudovan, zasovražen, koristen sem.

b) pri *do, tribuo, verto, duco, habeo* štejem v, pripisujem, vzamem, imam za; n. pr. *hoc tibi laudi do (tribuo)* to ti štejem v hvalo — *habeo quaestui* imam za dobiček.

c) pri *do, mitto, venio, relinquo* itd., zlasti v vojaških zadevah; n. pr. *auxilio mitto, venio* na pomoč; *diem dico colloquio* določim za; *receptui cano* trobim za umik. Včasih tudi v uradnem slogu; n. pr. *decemviri legibus scribundis* za spisovanje zakonov.

Genitiv

A.

§ 13. Genitiv kot atribut

1.

Genitivus possessivus zaznamuje nekoliko drugače ko v slov. lastnika; n. pr. *domus Ciceronis*. Namesto osebnih zaimkov 1. in 2. osebe se rabijo svojilni; n. pr. *amicus meus*, toda *amicus eius*.

2.

Genitivus auctoris (causae) zaznamuje povzročitelja (vzrok); n. pr. *epistula patris, belli pericula*. — Tako zlasti v zvezi s *causa* in *gratia*; n. pr. *amici causa* zaradi prijatelja. — Tudi tu se namesto osebnih zaimkov 1. in 2. osebe rabijo svojilni; n. pr. *mea, tua, sua, nostra, vestra causa (gratia)* zaradi mene itd.; toda *nostra ipsorum gratia; mea unius opera* samo z mojo pomočjo.

3.

Genitivus explicativus (definitivus, appositivus) je latinska posebnost v teh in podobnih primerih; *virtus iustitiae* krepost pravičnost, *nomen patriae* ime domovina, *verba dicendi et sentiendi* glagoli govoriti in misliti. — Toda zemljepisna imena stoje kot apozicija v istem sklonu; n. pr. *urbs Roma, flumen Rhenus, mons Apenninus*.

4.

Genitivus subiectivus in obiectivus. *Oidium hostium* je Latincu lahko pomenilo dvoje:

- a) mržnja sovražnikov, t. j. sovražniki (subjekt) mrziyo koga, in
- b) mržnja do sovražnikov, t. j. nekdo mrzi sovražnike (objekt).

V prvem primeru je *hostium* gen. subi., ker nadomešča subjekt, v drugem pa gen. obi. Podobni primeri so: *timor Dei (timeo Deum)* strah božji, *lectio librorum* branje knjig, *studium litterarum (studeo litteris)* učenje znanosti, *amor patriae* domoljubje, *metus mortis* strah pred smrtjo; toda tudi *amor erga parentes* ljubezen do staršev. *Hannibalis odium Romanorum* je prvi gen. subi., drugi obi. (stava besed obvezna). Podobno: *Helvetiorum iniuriae Romanorum* pomeni: krivice, ki so jih Helvečani (subj.) prizadevali Rimljanom (obj.).

5.

Genitivus qualitatis zaznamuje lastnost nadrednega substantiva. Imeti mora vedno atribut pri sebi. Lastnost zaznamuje tudi ablativus qualitatis.

Samo gen. qual. stoji:

a) če je atribut števnik; n. pr. *fossa pedum triginta, classis mille navium*;

b) pri izrazih teže, vrednosti in vrste; n. pr. *corona parvi ponderis, res magni pretii, huius generis hostis*.

Samo abl. qual. stoji:

a) pri telesnih lastnostih; n. pr. *homo statura humili, nigris oculis, flavis crinibus*;

b) pri substantivih z atributom v genitivu; n. pr. *tumulus turris altitudine*.

6.

Genitivus partitivus zaznamuje celoto, katere del omenjamo. Stoji zlasti:

a) pri substantivih mere in množine; n. pr. *pars hominum, copia frumenti*;

b) pri števnih adjektivih v nom. in ak. sg.; n. pr. *multum, plus, plurimum (virium); paulum, minus, minimum (lucris); tantum, quantum (aeris alieni)* itd.; toda *unus ex septem sapientibus*;

c) pri zaimkih: *quis vestrum, nemo omnium, nihil novi, id temporis* (v tistem času), *quid novi, veri*;

č) pri superlativih: *sapientissimus Atheniensium*;

d) pri adverbih: *satis eloquentiae, parum sapientiae; ubi loci* na katerem kraju, *nusquam terrarum (gentium)* nikjer na svetu; *eo audaciae* (krajše nam. *ad tantam audaciam*) *venit, quid erat causae = quae erat causa* kaj je bil vzrok.

V genitivu stoje često adjektivi o-sklanjatve, n. pr. *nihil novi*; adjektivi i-sklanjatve in konzonantne sklanjatve se rabijo vedno adjektivno: *aliquid caeleste*; ako sta adjektiva različnih sklanjatev, se navadno ravna drugi po prvem; n. pr. *aliquid boni et utilis* ali: *aliquid utile et bonum*.

B.

§ 14.

Genitiv kot predikat

1.

Več naštetih vrst genitiva, posebno genitivus possessivus in genitivus (ablativus) qualitatis, se rabijo v zvezi z *esse* in *fieri* tudi kot predikat; *domus patris est; classis Xerxis mille et ducentarum navium erat; Cato in omnibus rebus singulari fuit industria*.

Posebno pomni zveze pri brezosebne *est*, ki jih prevajamo z: dolžnost, navada, znamenje je, pristoji, spodobi se, more itd. N. pr. *Discipuli est discere et obtemperare.* — *Cuiusvis hominis est errare, insipientis in errore perseverare.* — Namesto osebnih zaimkov 1. in 2. osebe se rabijo tudi tukaj posesivni; n. pr. *meum est hoc nuntiare.*

2.

Genitivus pretii zaznamuje ceno in stoji:

a) pri izrazih vreden biti: *esse, fieri* in ceniti (v prenesenem, moralnem pomenu, v pravem pa se vežejo z abl. pretii, razen *tanti* itd.; glej b!): *aestimare, facere, habere, ducere, putare*; in sicer se rabijo tile genitivi: *magni* veliko, *pluris* več, *plurimi (maximi)*; *parvi* malo, *minoris* manj, *minimi*; *tanti* toliko, *quanti* kolikor, *nihili* nič;

b) pri tehle glagolih: *emo, vendo* (pas. *veneo*), *conduco* v najem vzamem, *colloco* v najem dam; *sum, (con)sto* stanem, veljam; *liceor* ponujam za kaj, dražim; toda samo pri tehle izrazih: *tanti, quanti, pluris* in *minoris*; pri vseh drugih stoji ablativus instrumenti; n. pr. *tanti emi*, toda *magno emi* (drago), *talento* za talent.

3.

Pri *interest* (važno je, do tega je) stoji:

a) oseba (ali stvar), za katero je kaj važno, v genitivu: *patris interest* očetu je na tem, *salutis communis interfuit* za splošni blagor je bilo važno, *eius interest* zanj je važno. — Namesto osebnih zaimkov 1. in 2. osebe se rabi ablativ sing. fem. svojilnih zaimkov: *mea, tua, sua, nostra, vestra interest (refert)* meni je do tega, zame je važno itd.

b) Stvar, do katere je komu, se ne izraža s substantivom, ampak

1. z infinitivom ali pri različnem subjektu z acc. c. inf.: *mea interest (te) recte facere*;

2. z indirektnim vprašanjem, redko z *ut* ali *ne*;

3. z neutrom zaimkov: *id, illud, quid, quod; hoc interest.*

c) Stopnja važnosti se izraža:

1. z gen. pretii, toda samo v pozitivu: *magni, parvi, tanti, quanti, nihili*;

2. z adverbii: *magnopere, magis, maxime*;

3. z adverbialnimi akuzativi: *multum, plus, plurimum, tantum, quantum, nihil, quid refert.*

č) Stvar, za katero je kaj važno, se izraža s prepozicijo *ad*.

C.

§ 15. Genitiv kot objekt

1.

Nekateri adjektivi se vežejo z dativom in genitivom; n. pr. (*dis*) *similis*, kjer stoji stvarni objekt v dativu ali genitivu, osebni navadno v genitivu; tako vedno pri zaimkih *mei*, *tui*, *nostri*, *vestri* in *veri similis*. — Enako (*dis*) *par*; v pomenu »kos seme« ima dativ. Tudi *sacer* se v dobri prozi veže z gen.

2.

Objekt v genitivu stoji pri adjektivih, ki pomenijo:

deležen, vešč, pomljiv,
pohlepen, zmožen, poln

in adjektivih tem nasprotnega pomena; n. pr. *particeps (expers) rationis* (ne)deležen; (*im*)*peritus belli* (ne)vešč, (ne)izurjen; *insuetus laboris* nenavajen dela; (*im*)*memor beneficii* (ne)pomljiv; *inscius omnium rerum* neveden v; *cupidus gloriae* slavohlepen; *compos rationis* zmožen; *plenus gratiae* poln miline itd.

3.

Prav tako imajo genitiv participi prezenta tranzitivnih glagolov, ako izražajo kakor adjektivi trajno lastnost; n. pr. *amans patriae* domoljuben, *appetens gloriae* slavohlepen, *patiens frigoris* vaje mraza (da ga ne zebe; toda *patiens frigus* ki trpi mraz in ga zebe) itd.

4.

Glagoli *memini*, *reminiscor* (spominjam se) in *obliviscor* pozabim zahtevajo kot genitivus memoriae osebni objekt v genitivu, stvarnega v genitivu ali akuzativu; neutrum zaimka stoji vedno v akuzativu.

5.

Pri glagolih sodnega postopanja stoji osebni objekt v akuzativu, krivda v genitivu (genitivus criminis). Taki glagoli so: *arguo*, *insimulo aliquem furti* dolžim koga tatvine; *accuso*, *arcesso*, *reum facio aliquem prodicionis* tožim koga izdaje; *coarguo*, *convincio aliquem impietatis* dokažem komu brezbožnost; *damno*, *condemno aliquem laesae maiestatis* obsodim koga zaradi žalitve veličanstva; *absolvo aliquem capitis* oprostim koga smrtne kazni (toda: *absolvo te peccatis tuis*).

Nedoločena kazen se izrazi z genitivom pretii, določena z ablativom instrumenti; n. pr. *multo aliquem pecunia, morte, exsilio*; toda: *multo magni*.

Namesto genitiva stoji večkrat skloni s prepozicijo; n. pr. *accuso aliquem de vi* zaradi nasilja, *de parricidio* zaradi očetomorstva, *inter sicarios* zaradi zavratnega umora; *damno ad bestias* k zverem, *ad metalla* v rudnike.

6.

Pri brezosebni glagolih:

piget, pudet, paenitet,
taedet atque miseret

stoji oseba, ki ima občutek, v akuzativu, oseba ali stvar, na katero občutje prehaja, v genitivu (gen. respectus). Stvarni objekt se more izraziti tudi z infinitivom ali vzročnim stavkom. N. pr. *me tui miseret* smiliš se mi; *pudet me tui* sramujem se te (in pred teboj); *paenitet me factorum meorum* kesam se svojih dejanj; *taedet me vitae* življenje se mi gnusi; *miseret me* (= *miseret*) *populi* ljudstvo se mi smili.

Ablativ

Latinski ablativ obsega tri sklone: pravi ablativ (ločilnik) na vprašanje »od koga? od česa?«; instrumental (orodnik) na vprašanje »s čim?«; lokativ (mestnik) na vprašanje »kje? kdaj?«.

A.

§ 16.

Pravi ablativ

I.

Ablativus separationis (ločitve) stoji ali brez prepozicije ali s prepozicijo.

1.

Brez prepozicije stoji:

a) pri glagolih: *privo* oropam, *spolio* oplenim, *exuo* sezujem, *nudo* slečem, *fraudo* ogoljufam, *libero* oprostim, *levo* olajšam, *solvo* oprostim, *vaco* prost sem; pri osebah stoji *ab*; pomni: *aquā et igni interdicere alicui* pregnati koga;

b) pri adjektivih *nudus* gol, brez, *liber* = *vacuus* prost, *inanis* = *vacuus* prazen, brez, *orbis* osirotel itd.

2.

Večina glagolov more biti brez prepozicije ali s prepozicijo; n. pr. *pello, moveo, arceo, abstineo* itd.

3.

Prepozicija stoji pri glagolih, ki so zloženi z *dis* in *se*; n. pr. *differeo a bestiis* razlikujem se, *discerno vera a falsis* ločim, *separo liberos a parentibus* ločim.

II.

Ablativus originis se rabi pri *natus, ortus, genitus* rojen. Brez prepozicije stoji lastno ime, dalje *locus, genus, familia*; n. pr. *Apollo Iove et Latona natus; summo loco, nobili genere natus*. Pri zaimkih in daljnem pokolenju se rabi *a, ex*.

III.

Ablativus inopiae (pomanjkanja) stoji brez prepozicije pri glagolih *egeo* pogrešam in *indigeo* potrebujem.

Pri *opus est* treba je stoji ali ablativ ali nominativ; n. pr. *michi opus est libris* ali *michi opus sunt libri*. Zaimki stoje redno v nominativu.

IV.

Ablativus comparationis (primerjanja) stoji redno pred komparativom namesto nominativa ali akuzativa s *quam*. N. pr. *Ingenium est auro pretiosius*. — Ablativ je redno, ako je primerjalna beseda relativen zaimek; n. pr. *Fama, malum qua non aliud velocius ullum* od katere ni hitrejšega zla (ki je najhitrejše zlo).

Za *plus, minus, amplius, longius* se *quam* izpušča brez vpliva na sklad.

Posebno pomni: *opinione (expectatione, spe) celerius* prej ko se je mislilo (pričakovalo, upalo), *plus aequo* več kot pravično, *luce clarius* jasnejše kot beli dan itd.

B.

§ 17. Ablativ kot instrumental

I.

Ablativus instrumenti (sredstva, orodja) stoji pri stvarih brez prepozicije; pri osebah stoji navadno *per* z ak. ali se opiše z *opera, auxilio; cornibus, dentibus, morsu tutari; per nuntios, per litteras comperio*.

Slovenski sklad se večkrat loči od latinskega; n. pr. *lacte vivo* živim od mleka, hranim se z mlekom, *erudio te litteris* izobrazujem te v znanosti, *lingua Latina loquor* govorim latinski, *pila ludo* igram žogo, *fidibus cano* igram na gosli, *recipio tecto* sprejmem pod streho, *teneo memoria* obdržim v spominu, *defendo me moenibus* branim se za obzidjem, *proelio vinco* zmagam v boju, *equo vehor* jaham, *pedibus eo* grem peš.

II.

Ablativus comitativus (spremnstva) stoji vedno s prepozicijo *cum*. Vojaške čete (z atributom!) morejo veljati v poveljnikovih rokah za sredstvo zmage in stoje v abl. brez *cum*. Morejo pa veljati tudi kot spremstvo in se vežejo s *cum*. N. pr. *Caesar (cum) omnibus copiis* (toda: *cum exercitu, cum tribus legionibus*) in *Sequanos proficiscitur*.

III.

Ablativus copiae (obilice) stoji brez prepozicije:

a) pri glagolih *im-*, *compleo* napolnim, *instruo* opremim, *abundo frumento* obilujem, imam obilo. — Pomni zlasti zveze z glagolom *afficio*; n. pr. *beneficiis te afficio* izkazujem ti dobrote; *laetitia, cura, dolore te afficio* povzročim ti veselje, skrb, bolečino.

b) pri adjektivih (participih): *onustus* obložen, *opulentus* bogat, *praeditus* obdarjen; tako tudi *dignus, indignus aliqua re* (ne)vreden česa.

c) pri deponentnikih:

utor, fruor, fungor,
potior, vescor, nitor.

N. pr. *Utor occasione* porabim, *abutor patientia* zlorabim potrpežljivost, *fruor cibo* uživam, *fungor munere* opravljam, *potior urbe* polastim se, toda *rerum potior* polastim se najvišje oblasti, *vescor carne* uživam, *nitor baculo* opiram se na palico.

IV.

Ablativus causae zaznamuje:

a) zunanji vzrok ali notranji nagib dejanja; navadno je brez prepozicije, včasih stoji *ex*; n. pr. *laboro morbo*, toda vedno: *laboro ex capite, ex dentibus, ex pedibus* boli me glava itd.; *laboro ex aere alieno* tarejo me dolgovi; *fame pereo* od lakote; *fessus aetate* oslabel od let; *meo iudicio facio* po svojem mnenju; *metu* iz strahu, *superbia* iz ošabnosti, *amore* iz ljubezni, *ira* iz jeze. — Včasih so ti ablativi okrepljeni s participi perfekta, ki se ne slovenijo; n. pr. *amore ad-*

ductus iz ljubezni, *ira incensus*, *odio commotus*, *superbia elatus*, *timore perterritus*.

b) Sem spadajo tudi nekateri glagoli čustvovanja; n. pr. *gaudeo*, *laetor* re veselim se česa; *delector libris* veselim se knjig; *glorior victoria* ponašam se z zmago; *doleo*, *maereo delicto* žalosten sem zaradi pregreška; *confido pecunia* zanašam se na denar itd.

c) Pri pasivu stoji stvar, ki dejanje povzroča, brez prepozicije, oseba pa s predlogom *a*, *ab*, četudi je skupno ime: *a senatu*, *a populo*.

Opomba. O abl. qual. glej § 13, 6; o abl. pretii glej § 14, 2.

V.

Ablativus mensurae (mere) zaznamuje mero, za katero kaka stvar drugo presega; v slov. stoji ali sam akuz. ali s predl. za.

a) pri komparativih; n. pr. *maior dimidio* za polovico, *tertia parte* za tretjino, *tanto* za toliko, *paulo* malo, *nihilo* nič, *multo* mnogo.

b) pri glagolih komparativnega pomena; n. pr. *multo praestat* mnogo boljše je, *paulo te antecedo* malo sem pred teboj.

c) pred prepozicijami in adverbji; n. pr. *multo ante (post)* mnogo poprej (pozneje), *paulo infra* malo bolj spodaj, *non multo secus* ne mnogo drugače, *tribus annis post* tri leta pozneje, *tertio anno post* tretje leto po tem.

VI.

Ablativus limitationis (omejitve, ozira) zaznamuje stvar, po kateri se kaj omejuje ali z ozirom na katero kaj velja. Stoji:

a) pri substantivih, adjektivih, participih; n. pr. *barbari lingua et natione* po jeziku in rodu, *altero pede claudus* na eno nogo šepast, *grandis (maior, maximus, minor, minimus) natu* priletan (starejši, najstarejši, mlajši, najmlajši), *loca natura edita* po naravni legi višji. Taki ablativi so zlasti: *sententia*, *opinione*, *iudicio*, *testimonio*; n. pr. *mea sententia* po mojem mnenju.

b) pri glagolih presegati, odlikovati se, presojsati, meriti itd.; n. pr. *vinco*, *supero fortitudine* (po), *excello eloquentia*, *iudico (ex) verbis* po besedah, *metior (ex) fortuna* (po).

VII.

Ablativus modi (načina) stoji:

1. brez prepozicije

a) pri substantivih, ki so v ablativu dobili že pomen adverba; n. pr. *iure*, *merito* po pravici; *iniuria* po krivici, *casu* slučajno, *dolo*

po zvijači, *sponte* prostovoljno, *silentio* molče, *consulto* nalašč, *ordine* po vrsti, *fraude* po zvijači itd.; včasih se rabi tudi *per*: *per vim*, *per fraudem* itd.;

b) navadno tudi, ako ima substantiv še atribut pri sebi; n. pr. *aequo animo* ravnodušno; *hac ratione, eo modo* tako; *hoc consilio* s tem namenom; *hac condicione, lege* pod tem pogojem; *summo studio* z vso vnemo.

2. Ako substantiv nima atributa, se rabi *cum*; n. pr. *cum virtute vivo* čednostno; *cum pace ago* mirno; *cum fide amicitiam colo* zvesto; *cum voluptate audio* s slastjo.

C.

§ 18.

Ablativ kot lokal

I.

Ablativus loci (kraja) stoji brez prepozicije:

a) pri krajevnih določilih v zvezi s *totus*; n. pr. *tota Asia* po vsej Aziji, *tota Roma* po vsem Rimu; in pri *locus*, ako ima atribut pri sebi; *idoneo loco* na pripravnem kraju; vendar stoji včasih tudi *in*;

b) na vprašanje kod?: *Appia via proficiscor*, *recta* naravnost, *porta Collina in urbem ingredior*.

Pripomba.

1.

Nekateri latinski glagoli zahtevajo določilo na vprašanje kje?, slovenski pa na vprašanje kam? Ti so: *pono, loco, colloco, constituo* položim, postavim; *consisto* postavim se; *consido* usedem se, utaborim se; *inscribo* vpišem, *incido* vrežem, *insculpo* vdolbem; n. pr. *pono librum in mensa* na mizo, *spem in virtute pono* stavim na hrabrost, *incido nomen in statua* vrežem na kip itd.

2.

Drugi zopet stoje v latinščini na vprašanje kam?, v slovenščini pa (navadno) na vprašanje kje? Ti so: *advenio, convenio, cogo, congreco, concurro, nuntio*; n. pr. *convenimus Romam* sešli smo se v Rimu.

3.

Pri nekaterih glagolih se vpraša Latinec z od kod?, mi pa s kje?; n. pr. *unde incipiam* kje (s čim) naj začnem, *a love principium* z Bogom začni, *ex arbore pendeo* na drevesu, *ex equo pugno* na

konju, *sto (sum) a Caesare* stojim na Cezarjevi strani, *Epheso navem conscendo* v Efezu se vkrcam itd.

II.

Ablativus temporis (časa) stoji na vprašanje kdaj? v katerem času? brez pozicije:

1. pri substantivih, ki že sami zaznamujejo čas; *nocte, vespere, prima luce* ob prvem svitu, *aestate, principio* v začetku, *temporibus patrum* za naših očetov, *primo mense, hora sexta, solis ortu (occasu)*;

2. pri substantivih, ki se rabijo, da zaznamujejo čas, ako imajo atribut pri sebi; n. pr. *prima pueritia, extrema senectute, bello Per-sarum*; toda: *in pueritia, in senectute, in bello, in pace*.

Pomni: *bis in die* dvakrat na dan, *ter in anno* trikrat na leto.

§ 19. Posebnosti v rabi imen in zaimkov

I.

Substantiv

1. Latinščina večkrat dostavi primeren substantiv, ki natančneje pove, kateri del je prizadet; n. pr. *milites terga verterunt* vojaki so zbežali (prim. slov.: so pokazali pete), *animos militum timor invasit* vojakov se je polastil strah, *corpus lavo (exerceo)* umivam se (urim se).

2. Lastna imena v pluralu včasih pomenijo vrsto ljudi; n. pr. *Solones* možje kot Solon; *Maecenates* meceni, pospeševalci znanosti in umetnosti.

3. Namesto imena dežele se večkrat rabi ime prebivalcev; n. pr. *In Bruttiiis praedia (posestva) habeo*.

II.

Adjektiv

Substantivno se rabi:

1. v nom. pl. masc.; n. pr. *boni* plemenitniki, *docti* učenjaki, *sapientes* modrijani; v sing. redko; n. pr. *sapiens*, sicer se dostavlja *vir, homo*;

2. v neutru (navadno v nom. in ak.); n. pr. *bonum* dobrina, *bona* premoženje, *verum dico* resnico govorim; zlasti za predlogi; n. pr. *in publicum prodeo* nastopim v javnosti, *de medio tollo* odstranim (spravim s poti).

III.

Pronomen

1. Refleksivni pronomen *sui, sibi, se* in *suus* se rabi v 3. os. sing. in plur., če se nanaša:

a) na subjekt istega stavka (direktni refleksiv); isto velja tudi za infinitive in participe, ker veljajo za stavčne člene;

b) na subjekt nadrednega stavka v notranje zavisnih konjunktivnih stavkih (indirektno vprašalnih, finalnih); ako bi nastalo dvomje, se vzame *ipse*.

2. Relativni pronomen se večkrat rabi v glavnem stavku (relativna zveza), da ga tesneje veže s prejšnjim; tedaj je *qui = et is, is autem, nam is, is enim, is igitur* itd. — Take zveze so tudi: *quare, quam ob rem, qua de causa, quo facto, quae cum ita sint* itd.

§ 20.

Časi

Dejanje je z ozirom na čas, v katerem se godi, ali sedanje ali preteklo ali prihodnje. Glede trajanja pa je ali trajno (imperfektivno) ali trenutno (perfektivno).

Časi se rabijo ali nezavisno (absolutno), ako označujejo samo čas in trajanje, ali zavisno (relativno), ako označujejo tudi razmerje enega dejanja do drugega. Tako je eno dejanje z ozirom na drugo preddobno, istodobno ali zadobno.

Časi so ali glavni (prezent, prezentov perfekt in oba futura) ali zavisni (imperfekt, historični perfekt in pluskvamperfekt).

I.

Prezent

Prezent zaznamuje:

1. dejanje ali stanje, ki se v sedanjosti godi (traja ali se ponavlja);

2. dejanje, ki velja za vse čase (v pregovorih!);

3. dejanje, ki se je zgodilo, pa se tako živo pripoveduje, kakor bi se sedaj godilo.

II.

Imperfekt

Imperfekt zaznamuje:

1. dejanje, ki se je v preteklosti vršilo (trajalo ali se ponavljalo); zato izraža tudi običaje, navade, naprave;

2. dejanje, ki je drugo preteklo dejanje spremljalo; zato se rabi zlasti za opis krajev, značajev in misli oseb glavnega dejanja;
3. začeto, poskušano, a ne dovršeno dejanje (impf. de conatu);
4. v živahnem pripovedovanju se namesto imperfekta često rabi historični infinitiv.

III.

Perfekt

1. Presentovski perfekt (perfectum praesens ali logicum) zaznamuje:

a) za sedanost dovršeno dejanje; n. pr. *dixi* rekel sem, konec je besedi; *fuit Ilium* bil je (zdaj ga ni več);

b) sedanje stanje, ki se je razvilo iz preteklega dejanja; n. pr. *constiti* postavil sem se = stojim, *memini* pomnim, *consuevi* navajen sem, *novi* vem. — V časovnih stavkih s *cum* zaznamuje večkrat ponavljanje; n. pr. *Galli cum superaverunt* (kadar zmagajo), *animalia capta immolant*.

2. Historični perfekt zaznamuje dejanje, ki se je v preteklosti izvršilo.

IV.

Pluskvamperfekt

Pluskvamperfekt zaznamuje:

a) stanje v preteklosti, ki se je razvilo iz preteklega dejanja (plqupf. logicum): *oderam* sovražil sem;

b) dejanje, ki se je izvršilo pred drugim preteklim dejanjem.

V.

Futur I. in II.

Futur I. zaznamuje dejanje, ki se bo v prihodnosti vršilo ali izvršilo; n. pr. *Tu non cessabis et ea, quae habes instituta, perficies*.

Futur II. zaznamuje:

1. prihodnje stanje; n. pr. *constitero* stal bom;

2. dejanje, ki se bo izvršilo pred drugim prihodnjim dejanjem.

O p o m b a. V pismu se Latinec često postavi v čas, ko bo prejemnik pismo bral; zato rabi namesto prezenta imperfekt ali perfekt, namesto perfekta pluskvamperfekt, namesto futura rabi imperfekt opisne sprege; zato tudi pravi: včeraj *pridie*, danes *eo die*, jutri *postridie*; *nunc* in *adhuc* ostaneta.

§ 21. Nakloni

Latinščina ima tri naklone: indikativ, konjunktiv in imperativ.

A.

Indikativ

Indikativ rabimo kakor v slovenščini, ako povemo kaj kot resnično, dejansko. Včasih pa prevajamo latinski indikativ s pogojnikom, in sicer:

1. pri izrazih možnosti in potrebnosti; n. pr. *possum* mogel bi, *poteram potui* mogel bi bil; *debeo* moral bi, *debebam debui* moral bi bil; podobno: *oportet*, *opus est*, *necesse est*, *faciendum est*. In sicer se rabi za sedanost indikativ prez. ali impf., za preteklost impf., perf. in plkvpf., vendar so razlike v pomenu posameznih časov; n. pr. *oportet* treba bi bilo (sedaj), *oportebat* treba bi bilo (prej in še sedaj), *oportuit* treba bi bilo (prej, sedaj ne več).

2. pri glagolih misliti, verjeti (navadno z nikalnico); n. pr. *numquam putavi* nikdar bi ne bil mislil, *quis umquam putaverat* (putarat) kdo bi bil kdaj mislil?

3. pri brezosebnih izrazih; n. pr. *aequum*, *par*, *iustum*, *fas est* pravično bi bilo; *longum est* predolgo bi bilo; *difficile est* pretežko bi bilo; *meum est* moja dolžnost bi bila; *melius*, *utilius est* boljše, koristnejše bi bilo; *convenit* primerno bi bilo; *praestat* boljše bi bilo itd.

4. pri *paene* (redkeje *prope*) z indikativom perfekta; n. pr. *paene oblitus sum* skoraj bi bil pozabil.

5. v splošno relativnih stavkih, ki se uvajajo s *quisquis*, *quicumque*, *quotquot*, *quotcumque*, *ut* (*ubi-*, *qualis-*, *quantus-*) *cumque*; v slovenščini pravimo bodi ali naj; *quidquid id est* naj bo (bodi) kar koli.

6. pri *sive-sive* bodi si da-bodi si da, naj si bo-naj si bo.

B.

Konjunktiv

Konjunktiv rabimo, ako hočemo kaj povedati kot subjektivno predstavo ali misel. Latinščina razločuje te-le konjunktive:

1.

Coniunctivus optativus. Konjunktiv prezenta izraža v sedanosti izpolnjivo željo; konjunktiv perfekta v preteklosti izpolnjivo željo; pogosto se uvaja z *utinam* (*ne*) ali z *velim* (*nolim*, *malim*); konjunktiv

imperfekta v sedanjosti neizpolnjivo željo, konjunktiv pluskvamperfekta v preteklosti neizpolnjivo željo; ta pa se vedno uvaja z *utinam (ne)* ali *vellem (nollem, mallem)*.

2.

Coniunctivus potentialis. Konjunktiv prezenta in perfekta izraža v sedanjosti možno dejanje ali skromno trditev ali skromno vprašanje. Za preteklost se pa rabijo le nekateri glagoli, zlasti *cerneres, crederes, diceres, putares, videres* (utegnil bi bil videti) itd. Nikalnica *non*.

3.

Coniunctivus concessivus. Konjunktiv prezenta izraža sedanje, konjunktiv perfekta preteklo dopuščanje. Nikalnica *ne*. Prevajamo ga z dopustnim imperativom: bodisi da, naj si bo; n. pr. *Fueris doctus, fueris prudens, pius non fuisti*.

4.

Coniunctivus deliberativus (dubitativus). V preudarnih vprašanjih izraža konjunktiv prezenta negotovost, dvom ali nejevoljo v sedanjosti; v preteklosti pa konjunktiv imperfekta. Nikalnica *non*. N. pr. *Quid faciam? — Ego tibi irascerer? — Tibi ego possem irasci?*

5.

Coniunctivus irrealis. Konjunktiv imperfekta izraža neresničnost v sedanjosti, konjunktiv pluskvamperfekta neresničnost v preteklosti. Nikalnica *non*. N. pr. *Sine amicis vita tristis esset (fuisset)*.

6.

Coniunctivus hortativus (iussivus, prohibitivus). V 1. osebi množine izraža poziv, spodbudo; n. pr. *Oremus!*; v 2. osebi prezenta splošno zapoved (prepoved); n. pr. *Quidquid agis, prudenter agas et respice finem*; v 2. osebi perfekta ostro prepoved; n. pr. *Hoc ne feceris!*; v 3. osebi zapoved ali prepoved. Nikalnica *ne*.

C.

Imperativ

Imperativ I. veleva 2. osebi dejanje, ki se naj takoj izvrši; n. pr. *abi, dic*. Ta imperativ se praviloma ne rabi z nikalnico.

Imperativ II. veleva dejanje, ki naj se pozneje izvrši ali vedno ponavlja; zato se rabi v zakonih, pogodbah, oporokah in življenjskih pravilih. Zanikani imperativ II. se rabi samo pri zakonih.

Zapoved se poudari s *fac, ut* ali s samim konjunktivom; n. pr. *fac (ut) dicas*, ali z *age* z imperativom; n. pr. *age dic* (prim. slov.: daj reci), *agite discite*. — Prepoved se poostri s *fac, ne* ali *cave* s konjunktivom; n. pr. *fac, ne hoc dicas, cave credas!* Omili se pa s *quaeso*.

§ 22. Sosledica časov

Dejanje zavisnika je z ozirom na dejanje nadrednega stavka istodobno, preddobno ali zadobno.

A.

Sosledica časov v indikativnih zavisnikih

1. Istodobnost izraža isti čas v vseh stavkih; n. pr. *Cum tacent, clamant*.

2. Preddobnost se izraža:

- če je v nadrednem stavku prezent, s perfektom;
- če je v nadrednem stavku imperfekt ali perfekt, s pluskvampf.
- če je v nadrednem stavku fut. I., s fut. II.

3. Zadobnost se izraža s fut. I.

Včasih pa stoje v zavisniku časi, kakor bi bil nezavisen; n. pr. *Si ignis est animus, exstinguetur*.

B.

Sosledica časov v konjunktivnih stavkih

1. Če je v nadrednem stavku glavni čas (prez., oba futura, prezentov perfekt), stoji v zavisniku:

- za istodobnost konjunktiv prezenta;
- za preddobnost konjunktiv perfekta;
- za zadobnost opisna konjugacija s *sim*.

2. Če je pa v nadrednem stavku stranski čas (impf., perf., plkvpf.), stoji v zavisniku:

- za istodobnost konjunktiv imperfekta;
- za preddobnost konjunktiv pluskvamperfekta;
- za zadobnost opisna konjugacija z *essem*.

§ 22. Pripombe

- Historični prezent velja za glavni ali stranski čas.
- Historični infinitiv velja za stranski čas.
- Potencialni in prohibitivni konjunktiv perf. velja za glavni čas.

4. Pri zavisnikih II. stopnje določa čas zavisnik I. stopnje.

5. Če zavisi zavisnik od nedoločene oblike (inf., part., ger. ali supin), stoji v njem konjunktiv zavisnih časov, ako je le en del (ali glagol ali infinitiv oz. particip) v preteklem času.

6. Zadobnost se opisuje:

a) pri glagolih, ki nimajo akt. participa fuf., s konjunktivom prezenta oz. imperfekta;

b) s konjunktivom prezenta ali imperfekta in s kako besedico, ki pomenja prihodnost; n. pr. *brevi, mox, postea, statim* itd.

Podobno velja za acc. c. inf. Pri glagolih, ki nimajo akt. part. futura, se opisuje infinitiv s *fore (futurum esse)*, *ut* in konjunktivom prezenta ali imperfekta, kakor zahteva nadredni glagol. — Pri glagolih: upam, obetam, prisegam, grozim itd. stoji navadno inf. fut. — *Posse* se rabi tudi za futur, ker nima infinitiva futura.

7. Nezavisno od nadrednega glagola se rabijo časi v stavkih, ki imajo veljavo glavnega stavka:

a) pogosto v načinovnih konsekutivnih stavkih, zlasti če so zanikani; in sicer stoji konjunktiv prezenta, če sega posledica v sedanjost, konjunktiv perfekta, če je posledica gotovo dejstvo v preteklosti;

b) včasih tudi v zavisnih vprašalnih stavkih.

§ 23. Konjunktiv v relativnih stavkih

Relativni stavki se splošno vežejo z indikativom; vendar stoji konjunktiv, ako ima relativni stavek hkrati

1. finalen pomen (*qui = ut is*);

2. konsekutiven pomen, zlasti za splošnimi izrazi: *sunt (existunt, inveniuntur, reperiuntur, non desunt)*, *qui* (taki, ki); dalje za zanikanimi izrazi: *nemo est* (tak, ki), *qui*; *nihil est, quod*; *quis est, qui*; *quid est, quod*; ista raba je tudi pri *dignus, indignus, aptus, idoneus (qui)*;

3. kavzalen, koncesiven ali adverzativen pomen; pomni zlasti: *quippe qui, ut (pote) qui, praesertim qui*.

§ 24. Konjunktiv notranje zavisnosti

Ako pisatelj ne izraža svoje misli, ampak misel subjekta nadrednega stavka, postavi konjunktiv. To velja že za vprašalne in finalne stavke, pa tudi za vse druge zavisnike, ki se pojmujejo s stališča subjekta v nadrednem stavku. Zlasti je pomniti, da stoji kon-

junktiv v tistih zavisnikih, ki so bistveni del infinitivnega ali konjunktivnega stavka. — Ako je pa zavisnik samo opomba pisateljeva ali opis kakega pojma (n. pr. *ii, qui praesunt* = predstojniki; *ii, qui audiunt* = poslušalci), se rabi indikativ.

§ 25. Zavisne pogojne periode

A.

Periode zavisne od glagolov s konjunktivom

1. Realne in potencialne periode se ravnaajo po sosledici časov, pri čemer stopijo tudi realne periode v konjunktiv in se po obliki ne ločijo od potencialnih; n. pr. *Non dubito (dubitabam), quin, si id credas (crederes), erres (errares)*. — *Non dubium est, quin, si me interrogaveris, tibi responderim*. — *Non dubium erat, quin, si me interrogavisses, respondissem*.

2. Irealne periode za sedanjost se ne spreminjajo; n. pr. *Dubium est (erat), num nisi Alexander esset, ille vellet esse Diogenes*.

3. Irealne periode za preteklost ostanejo nespremenjene, ako glagol nima akt. part. fut. ali je v pasivu; n. pr. *Non dubitamus (dubitabamus), quin eum facti paenituisset, si diutius virisset*. — *Nemo dubitat (dubitavit), quin Capitolium a Gallis captum esset, nisi anserum clamore hostes proditi essent*.

Pri vseh drugih glagolih ostane prorek nespremenjen, porek pa se opisuje s konjunktivom perfekta opisne konjugacije brez ozira na čas nadrednega glagola; če je pa porek zavisno vprašanje, more stati tudi konjunktiv pluskvamperfekta.

B.

Periode zavisne od glagolov dicendi

1. Pri realnih in potencialnih periodah stopi prorek v konjunktiv po sosledici časov, porek pa v acc. c. inf. primernege časa; n. pr. *Dico (dixi) te, si id credas (crederes), errare*. — *Omnes dicunt (dixerunt), si quid utilitatis causa alteri detraxeris (detraxisses), te inhumane fecisse*.

2. V irealnih periodah se prorek ne spreminja; v poreku pa stoji *-urum fuisse*; pri glagolih, ki nimajo akt. part. futura in v pasivu se opiše s *futurum fuisse, ut* s konjunktivom imperfekta.

§ 26.

Zavisni govor

Besede koga drugega moremo navesti ali z njegovimi lastnimi besedami (premi govor, oratio recta), ali pa samo po smislu, odvisne od kakega glagola dicendi ali sentiendi (zavisni govor, oratio obliqua). Za zavisni govor veljajo v latinščini tale pravila:

1. V acc. c. inf. stoje:

- a) vsi glavni pripovedni stavki;
- b) retorična vprašanja (1. in 3. oseba);
- c) relativni stavki, ki imajo veljavo glavnih stavkov!

2. V konjunktivu stoje:

- a) vsi glavni stavki, ki pomenijo željo, zapoved ali prepoved;
- b) vsi bistveni odvisni stavki. Ti se ravnaajo po sosledici časov.

3. Zaimki, ki se nanašajo na subjekt nadrednega stavka (1. os.), se izražajo z reflektivnimi zaimki (ravno tako tudi zaimki 2. os., če se nanašajo na subjekt istega stavka); *ille* in *is* se rabita za drugo in tretjo osebo nezavisnega govora.

§ 27.

Rimski koledar

V rimskem mesecu so bili trije stalni dnevi, in sicer: *Kalendae*, 1. dan; *Nonae*, 5. (v marcu, maju, juliju, oktobru 7.) dan; *Idus*, 13. (oziroma v naštetih štirih mesecih 15.) dan.

Dan pred temi dnevi se je imenoval *pridie*, dan za njimi *postridie*, n. pr. *pridie Nonas Januarias* (4. jan.), *postridie Idus Martias* (16. mar.).

Druge dneve so določili tako, da so od teh stalnih dni šteli dneve nazaj, n. pr. *ante diem quintum Idus Apriles* (nam. *die quinto ante Idus A.*). Izraz *ante diem* je ostal nespremenjen tudi pred predlogi, n. pr. *ab ante diem — usque ad ante diem*.

Ako spreminjamo latinski datum na slovenskega in obratno, moramo upoštevati, da so Latinci šteli oba dneva, od katerega in do katerega so šteli, dočim mi štejemo samo enega; zato moramo k nonam in idam prišteti en dan, pri kalendah pa k dnevom meseca dva, ker so Latinci šteli od kalend prihodnjega meseca. Ako iščemo slovenski datum, odštejemo od omenjenega števila latinski datum, ako pa spreminjamo slovenski datum na latinskega, odštejemo slovenski datum.

Torej:

A. d. III. Nonas Apriles: $5 + 1 - 3 = 3$, t. j. 3. april;

A. d. VI. Idus Maias: $15 + 1 - 6 = 10$, t. j. 10. maj;

A. d. XVI. Kal. Octobres: $30 + 2 - 16 = 16$, t. j. 16. sept.;

3. februar: $5 + 1 - 3 = 3$, t. j. a. d. III. Nonas Februarias;

12. julij: $15 + 1 - 12 = 4$, t. j. a. d. IV. Idus Julias;

24. avgust: $31 + 2 - 24 = 9$, t. j. a. d. IX. Kal. Septembres.

V prestopnem letu so dan vstavili po 23., tako da so 24. dan dvakrat šteli (*bis sextus*); zato se je prestopno leto imenovalo *annus bissextilis*.

Slovenske vaje

1.

Olimpijski zmagovalci (Slovn. § 1—3)

Zmaga v olimpijskih igrah je pri Grkih veljala za slavnejšo kakor v Rimu triumf. Ko sta bila nekoč oba sinova Diagorova z Roda na en dan v Olimpiji izklicana kot zmagovalca, je neki Spartanec pristopil k staremu (*senex*) Diagoru in mu rekel: »Umri, Diagora; dosegel si, kar je največja blaženost na svetu.« Taka zmaga se je namreč zdela Grkom skoraj božanska slava. Kmalu nato je baje Diagora v rokah (*complexus*) svojih sinov izdihnil dušo.

2.

Akuzativ

Argonavti (Slovn. § 4—9)

Argonavte imenujemo one grške junake, ki so se vozili z ladjo (abl.), ki se je imenovala Argo. Šli (*sequor*) so z Jazonom, (ko) je šel v Kolhido, da bi iz svetega gaja odnesel zlato runo. Na potu so morali pretrpeti mnogo nevarnosti. Ladja je plula mimo skal, ki so se zelo hitro premikale. Toda slavni Orfej jih je s svojim petjem tako očaral, da so ostale nepremične. Tako so tej nevarnosti srečno ušli. Ko so prišli v Kolhido, je Jazon prosil kralja zlatega runa. Kralj je Jazonu obljubil, da mu bo dal runo, ako prej izvrši (konj. plpf.) nekaj del. Ukazal mu je, naj vpreže voli, (ki) so bruhali ogenj, z njimi zorje njivo in poseje zmajeve zobe. Ko bodo zrasli možje silne velikosti, jih mora pobiti. Jazonu ni bilo neznano, v kakšni nevarnosti se nahaja; zato je prosil kraljevo hčer Medejo, naj mu pomaga. Ta je poznala razna čarovna zdravila in je Jazona naučila umetnosti, s katero je vsa ta dela dovršil. Najprej mu je dala zdravilo, s katerim je mazilil telo, da mu ogenj volov ni mogel škodovati. Ko so zrasli možje, je vrgel velik kamen med nje. Nastal je prepir, kdo je kamen vrgel; zato so se možje spustili (*ineo*) v ljut boj in so drug drugega pobili.

Ko je Jazon vsa ta dela dovršil, mu je kralj dovolil, da vzame zlato runo. Toda to runo je čuval zmaj, ki nikdar ni zatislil očesa.

S čarilom, ki mu ga je dala Medeja, je uspaval zmaja in ga ubil. Toda kralj mu niti tedaj ni hotel izročiti runa. Ponoči pa je Medeja peljala Jazona v sveti gaj in mu dala zlato runo. Nato je Jazon takoj z Medejo stopil na ladjo in zapustil deželo. Medeja je vzela s seboj tudi svojega brata.

Ko je kralj zapazil beg, je hitro pripravil ladjo in jo udaril za bežečimi. Skoraj bi bil dosegel njih tek, tedaj je pokazala Medeja svojo krutost. Ni je bilo sram lastnega brata razsekati na kose in kose pometati v morje. Glavo pa je postavila na skalo. Ko je kralj spoznal svojega sina, je žalosten pobiral (*lego*) sinove kosce, da bi jih pokopal. V tem so Argonavti ubežali zasledovalcem. In bil je zadnji čas; kajti Grkom so že pojemale moči. Z morja so krenili z ladjo v reko Ister. Jadrali so po reki navzgor (*flumine adverso*) v Savo in Ljubljano in prišli do Vrhnike. Tam so ladjo dvignili na rame, šli čez goro pri Hrušici in tako prenesli ladjo v Jadransko morje. Blodili so po mnogih morjih, prestali mnogo nevarnosti, končno se pa srečno vrnili v domovino.

3.

Dativ

Dva prijatelja (Slovn. § 10—11)

Dva prijatelja, Marko in Pavel, sta nekoč šla po gozdu; kar jima pride nasproti velik medved. Oba pomislita, kako bi poskrbela (*consulo*) za svoje življenje. Marko hitro zleze (*evado*) na visoko drevo in svetuje isto tudi Pavlu. Toda Pavel tega ni mogel storiti. Ko se tako boji za svoje življenje, ponižno prosi Boga, da bi zanj poskrbel (*prospicio*). In tedaj mu pride na misel, da medved mrtvim (truplom) prizanese. Takoj pade na tla in zadržuje sapo. Medved pride in se precej časa dotika z gobcem njegovega obraza. Toda ker je bil Pavel podoben mrtvecu, mu nič žalega ne stori (*noceo*) in odide.

Ko sta prijatelja pot nadaljevala, je Marko, hoteč se iz prijatelja ponorčevati, vprašal, kaj mu je medved na (*in*) uho pravil. Pavel pa mu je odgovoril: »Svetoval mi je, naj ne zaupam prijatelju, ki me je v nevarnosti zapustil (konj. plpf.).«

4.

Damon in Fintija (Slovn. § 10—12)

Sirakuški samosilnik Dionizij je bil zaradi svoje krutosti pri vseh državljanih zelo zasovražen. Zato je sklenil neki mladenič, ki mu je bilo ime Damon, kralja ubiti. Ko se mu je ponudila (*offero*) ugodna

prilika, je z bodalom oborožen prišel v kraljevo palačo. Toda stražniki so ga zgrabili, ga ošteli in odvedli pred kralja. Ta ga je vprašal, s kakšnim namenom je prišel; in Damon mu je odkrito izjavil, da ga je hotel ubiti. Dionizij ga je ukazal pribiti na križ. Damon ga je prosil, naj mu bo dovoljeno poprej še poskrbeti za svojece. Medtem mu je ponudil svojega prijatelja Fintija za talca in mu obljubil, da se bo tretji dan vrnil. Samosilnik je pogoj z zasmehom sprejel in ustregel njegovoli, a Fintiju je zagrozil, da mu ne bo mogel prizanesti, ako se Damon ne vrne o pravem času. Fintija se ni prav nič bal za svoje življenje, ker se je zanesel (*confido*) na prijateljevo besedo. Toda Damonu je bilo veliko reči v oviro (*dat.*) in tretji dan se je že nagibal k zatonu. Mnogi so že Fintija zasmehovali in Damonu očitali verolomnost. Fintija se pa nad prijateljem ni jezil, ker je bil prepričan, da bo Damon prišel o pravem času, ako bo (le) mogel. In bilo je že na tem, da bi bil Fintija križan, kar je pritekkel Damon. Ta zvestoba je bila tudi Damonu v rešitev. Dionizij mu je prizanesel in prosil, da bi ga privzela kot tretjega prijatelja (*pas.*).

5.

Genitiv

Ne pozabimo dobrot za domovino zaslužnih mož (Slovn. § 13—15)

a)

Kdo se ne spominja slavnih zmag, ki so jih Grki v začetku 5. stoletja dobili (*reporto de*) nad Peržani? Zmage, pridobljene na Maratonu, pri Salamini in Platejah ne bodo nikdar izginile (*evanesco*) iz spomina ljudi. Tudi mož, ki so te zmage zadobili, se bomo vedno z občudovanjem spominjali. Toda njih državljani so jih hitro pozabili. Zaradi majhnih vojnih nesreč (*incommodum*) so pozabili vse, kar so ti možje poprej velikega storili. Saj je znano, kakšne krivde so Atenci dolžili Miltiada, dasi je malo poprej premagal na Maratonu desetkratno število sovražnikov. Smrtne kazni so ga sicer oprostili, toda obsodili so ga na tolikšno globo, da je umrl v ječi. — Prav tako smo slišali, da je Temistoklej Atence pregovoril, da so zgradili brodovje 200 ladij, da je Atence napravil zelo večje pomorske vojne in da je z brodovjem 300 ladij premagal velikansko brodovje peržanskega kralja, ki je štelo 1200 bojnih ladij in 2000 tovornih ladij. Tudi v miru je bilo Temistokleju zelo mnogo do tega, da bi bili Atenci prvaki vse Grške. Toda tudi on ni ubežal zavisti sodržavljanov. Iz strahu (*abl.*) pred njegovo samovlado so ga izgnali (*eicio*) v pregnanstvo.

In ker so ga Lacedemonci po krivici obdolžili izdaje, je bil v odsotnosti obsojen na smrt. — Isto moremo reči o Aristidu. Dasi je bil tako pravičen, da se je edini imenoval s priimkom Pravični, je bil zaradi istega strahu kakor Temistoklej kaznovan s pregnanstvom desetih let.

b)

Tudi Rimljani so često pozabili dobrote, (ki) so jih prejeli od mož plemenitega značaja. Že deset let so Rimljani oblegali mesto Veje in premnogi Rimljani so popadali pred mestnim obzidjem. Končno je sklenil senat: Konzula naj poskrbita, da država ne bo trpela kake škode. Takoj je bil izvoljen za diktatorja Kamil, mož velike darovitosti. Kamil je v kratkem (času) Veje zavzel (in) razrušil in končal desetletno vojno. V Rimu je slavil veličastno zmagoslavje. Toda kmalu potem si je nakopal zavist ljudstva. V odsotnosti je bil obsojen na 15.000 asov. Tega (rel. zveza) denarja pa ni hotel plačati in je šel prostovoljno v pregnanstvo.

Toda te krivične obsodbe so se Rimljani kmalu pokesali. Leta 386. so v Lacij vdrli Galci. Ob Aliji so Rimljane in njih zaveznike popolnoma premagali in že po treh dneh prišli do mesta Rima. Ker ga skoraj nihče ni branil, so Galci mesto zavzeli (in) zažgali. V tej nesreči so se Rimljani spomnili Kamila. In domoljubni mož je pozabil na krivice (in) prišel z veliko vojsko Rimljanom na pomoč in Galce premagal. Rimljani so odslej Kamila zelo cenili.

Po odhodu (glag.) Galcev je bilo v Rimu veliko pomanjkanje vseh potrebnih reči. Tej stiski je hotel odpomoči M. Manlius. Predlagal je, naj se vejentsko polje razdeli med ljudstvo. Svoj denar je posojal ubožnim kmetom, ne da bi jemal kake obresti. Celo svoje njive je prodal, da bi komu prosečih ne odrekel pomoči. Toda ta darežljivost je zbudila sumnjo plemenitnikov, češ da je željen kraljevske časti. Zato so ga obsodili na smrt. Nam taki državljani, ki so za domovino zaslužnim možem nehvaležni, mrze in se nam studijo. Kajti nam je veliko do tega, da hvaležnost državljanov povečava državljanom vnemo za dobro.

c)

Pismo

Frančišek pozdravlja Karla

Vprašuješ me, koliko stanejo nekateri pridelki tega leta. Poslušaj! Pšenice so kmetje pridelali veliko množino; zato se prodaja precej ceneje, kakor se je prodajala spomladi: mernik po 20 din. Manj

so pridelali ječmena in tisti, ki varijo pivo, ga zelo drago kupujejo. Letos je zemlja rodila (*fero*) veliko množico krompirja, ki se zdaj poceni prodaja, spomladi se bo pa prodajal draže. Vendar bodo dobili kmetje dovolj denarja, da plačajo davke in kupijo najpotrebnejših reči. Naš krompir je izvrstne kakovosti in se zelo ceni. Tudi trta je obrodila dosti grozdja in, ker je bilo jeseni izvrstno vreme (*egregia tempestas*), upamo, da bo letošnje vino dobro. Pridelek jabolk in hrušk je bil manjši; zato se sadje drago proda, zlasti ker se izvažata tudi v druge dežele. Tudi sena ni velika množina; zato se že zdaj prodaja tako drago kakor navadno spomladi. Marljive čebele so letos nanosile izredne množine medu; baje že deset let ni bilo tolike množine. Ker pa je, kakor pravijo, samo naša dežela tako oblagodarjena, se bo med drago prodajal.

Pozdravljen!

V Ljubljani, meseca novembra 1938.

6.

Ablativ

Grška izobrazba (Slovn. § 16—18)

a)

Sprva so grške dečke izobraževali v zasebnih hišah zasebni učitelji (*pas.*). Znano je, da je bil Alcibiad vzgojen na Periklejevem domu, izobražen od Sokrata.

Navsezgodaj so hodili dečki iz (*nati ex*) plemenitih družin s svojimi vzgojitelji, (ki) so nosili njih tablico s črtalom in knjige, v šolo. Hkrati z njimi so hodili tudi dečki iz (*orti ex*) manj imovitih (*tenuis, e*) družin, opremljeni z istim orodjem. V šoli so sedeli na nizkih sedežih, tablice so imeli položene na kolena in v rokah so držali črtala. Učitelj je sedel na višjem kraju. Poleg njega je bil tok poln knjižnih zavitkov. V desnici je držal — po načinu prednikov — šibo izredne velikosti, s katero je učence bolj strašil kakor tepel. Saj so učenci pazljivo poslušali in se z največjo vnemo učili. V vosek, s katerim je bila deščica prevlečena, so pisali z grškimi črkami stavke, katere je učitelj z jasnim glasom narekoval, da se nauče pravil govora (*ger.*) in pisanja (*ger.*). Na (*de*) stenah so visele slike, na katerih so bili naslikani slavni možje in njih dela. S pogledom (*part.*) nanje so učenci pripovedovali, kaj so se o njih naučili. Na tak način so učenci besede in dejanja slavni mož laglje obdržali v spominu. Potem so na kolenih razvili

knjižne zavitke in brali pesmi Homerja in drugih pesnikov. Tablice in črtala so tudi rabili, (ko) so se učili prvin matematične vede. (Ko) so se teh naukov naučili, je večina zapustila šolo in se urila v opravkih, ki jih je pozneje v življenju vršila (*functor*).

b)

Toda mnogi so se (še) več učili, da bi dosegli boljše stališče v življenju. V senčnatih gajih so se mladeniči ukvarjali z višjimi (*sublimis*) vedami, zlasti z matematiko, govorništvo in modroslovjem. Po letu 400. pr. Kr. je namreč nastopilo več učiteljev modrosti, ki so izjavljali, da morejo naučiti raznih kreposti. Ti so se imenovali zofisti. Sicer niso imeli posebnega slovesa in so bili odličnejši (*praestans*) po zgovornosti kakor po modrosti, vendar so jih bogati mladeniči najemali za drag (*multus*) denar. Leta 387. pa je Platon, mož izrednega duha, v Atenah v gaju Akadema ustanovil svojo modroslovno šolo, ki se je imenovala Akademija. V njej so se izobraževali najimenitnejši mladeniči v matematiki in modroslovju. Akademija je bila ena izmed najimenitnejših šol za modroslovje in je ostala (cvetela) do leta 529. po Kr.

c)

Ob dušni izobrazbi (ko so se d. iz.) pa niso zanemarjali telesnih vaj. Večji del dneva so prebili v borilnicah, kjer so pod vodstvom učiteljevim urili telo v teku (gl.), skoku (gl.), metanju (gl.) diska in kopja, v borjenju (gl.). Od posameznih učiteljev so se naučili tudi glasbe: piskati na piščal, igrati na citre in ob zvoku strun peti. Tako n. pr. vemo, da se je Epaminonda naučil citrati in peti ob zvoku strun od Dionizija, ki v glasbi ni imel manjše slave (abl.) kakor Damon ali Lamprus, katerih imena so preslavna, piskati na piščal od Olimpadora, plesati od Kalifrona. Naučil se je tudi mnogo dušnih vrlin. Bil je namreč skromen, pameten, resen, čas dobro rabeč, vojne vešč, osebno (*manu*) hraber, velikega duha (abl.) in tako resnicoljuben, da se niti (v) šali ni zlagal. Bil je tudi zgovoren, da mu v zgovornosti noben Tebanec ni bil kos. Znano je tudi, kaj je odgovoril svojemu nasprotniku Meneklidu. »Varaš z besedo svoje rojake (= državljane), ker jih odvrtaš od vojne; z besedo mir (*otium*) pripravljáš sužnost; kajti mir se pripravlja z vojno. Ako torej hočejo državljani uživati trajen mir, morajo biti izurjeni v vojni.« Zato niso nobenega Tebanca bolj cenili (*praefero*) ko njega v zvestobi, stanovitnosti, velikodušnosti, v ljubezni do domovine.

č)

Po smrti Aleksandra Vel. so nastale tudi javne šole, v katerih so učili učitelji, ki so od države dobivali plačo (*merces*). Tako se je sporočilo, da je imelo mesto Teos ustanovo 54.000 drahem in plačevalo posameznim učiteljem po 600, 550, 500 drahem.

Večina teh naukov se je zdela Rimljanom, kakor poroča Kornelij Nepot, malenkostna in preziranja vredna. Tako se glasba po njih običajih ni skladala (*absum*) z osebo prvih mož, plesati pa se je štelo celo med napake. Vse to pa je veljalo pri Grkih za priljubljeno in hvale vredno.

Alija *Alia*, *ae*
Argo *Argo*, *ae*, *f* (sk. in abl. *Argo*)
Argonavti *Argonautae*, *arum*, *m*

B

bosedla *vesicula*, *f*; *soma*, *inis*
(*ab*)
blag *clementer*, *ad*; zelo blag *cum-*
ma clementia
bleščavost *brillitudo*, *inis*, *f*
bločina (po) *erro* *1* (*per*)
bodajo *pugio*, *onis*, *m*
bojna ladja *navis longa*
borilnica *palaestra*, *ae*
borim se *luctor* *1*; *dimicō* *1*
bolanski divinus *3*
branim *defendo* *3*, *fendi*, *fenisum*
bruhati *vomitō* *3*, *vomit*, *vomitum*

C

citram *citharistō* *1*

Č

čarilo = čarovno pripravilo *magica-*
mentum, *1*
čast kraljevska *regnum*, *1*
črtno *stipes*, *1*
čuvam *custodiō* *4*, *tui*, *tuus*

D

Dama *Dama*, *onis*
darežljivost *liberalitas*, *ad*, *f*

Diagona *Diagonis*, *ae*, *m*
dinar *dēndrius*, *is*
disk *discus*, *1*
dohim biško *victoriam reporto* (*dō*)
dosadem *adsequō* *1* (*cursum*)
dovrženo je *licet*
drahna *drachma*, *ae*
dvlignca *denā* *1*

F

Finlija *Finiātia*, *ae*, *m*
Frankleek *Franciscus*, *1*

G

gaj *hirs*, *1*
glas *vox*, *vocis*, *f*
glasba *musica*, *ae*
globa *pesunia*, *ae*
gubec *os*, *oris*, *n*
gyvornilivo *eloquentia*, *ae*
grem (*ex goro*) *trānsendo*
(*montem*)
gredlje *ovae*, *ovarium*

H

haveli *hūs* (*rus*)
Hrušca (gora) *Pirus*, *1*
kvalitativni *animus gratus*

I

igram na citre *cithara canō* *3*,
vacat
imovit *manus tenetur*, *tus*

Slovensko-latinski slovarček

A

Akadem *Acadēmus*, *ī*
Akademija *Acadēmīa*, *ae*
Alija *Allia*, *ae*
Argo *Argō*, *ūs*, *f* (ak. in abl. *Argō*)
Argonavti *Argōnautae*, *ārum*, *m*

B

beseda *verbum*, *ī*; *nōmen*, *inīs*
(*otiī*)
blag *clēmēns*, *ntis*; zelo blag *sum-*
mā clēmentīa
blaženost *beātītūdō*, *inīs*, *f*
blodim (po) *errō* 1 (*per*)
bodalo *pūgiō*, *ōnis*, *m*
bojna ladja *nāvis longa*
borilnica *palaestra*, *ae*
borim se *luctor* 1; *dīmīcō* 1
božanski *dīvīnus* 3
branim *dēfendō* 3, *fēndī*, *fēnsūm*
bruham *vomō* 3, *vomuī*, *vomitum*

C

citram citharizō 1

Č

čarilo = čarovno zdravilo *medicā-*
mentum, *ī*
časť kraljevska *regnum*, *ī*
črtalo *stilus*, *ī*
čuvam *custōdiō* 4, *īvī*, *ītum*

D

Damon *Dāmōn*, *ōnis*
darežljivost *liberālītās*, *ātis*, *f*

darovitost *ingenium*, *ī*
desetkratno *decemplex*, *plicis*
deščica *tabula*, *ae*
Diagora *Diagorās*, *ae*, *m*
dinar *dēnārius*, *ī*
disk *discus*, *ī*
dobim bitko *victōriam reportō* (*dē*)
dosežem *adaequō* 1 (*cursum*)
dovoljeno je *licet*
drahma *drachma*, *ae*
dvignem *ēlevō* 1

F

Fintija *Phintiās*, *ae*, *m*
Franciček *Franciscus*, *ī*

G

gaj *lūcus*, *ī*
glas *vōx*, *vōcis*, *f*
glasba *mūsica*, *ae*
globa *pecūnia*, *ae*
gobec *ōs*, *ōris*, *n*
govorništvo *ēloquentia*, *ae*
grem (čez goro) *trānscondō*
(*montem*)
grozdje *ūvae*, *ūvārum*

H

hkrati *ūnā* (*cum*)
Hrušica (gora) *Pirus*, *ī*
hvaležnost *animus grātus*

I

igram na citre *citharā canō* 3,
cecīnī
imovit manj *tenuior*, *ius*

Ister *Hister, Histri, m*
 izdihnem *efflō 1*
 izjavim *cōnfiteor 2, confessus sum, profiteor 2*
 izkličem *dēclārō 1*
 izobrazba *disciplīna, ae*
 izobrazim *doceō 2, uī, tum, ērudīō 4*
 izreden *summus 3*
 izvažam *exportō 1*
 izvolim diktatorja *dictātōrem dicō 3, dīxī, dictum*
 izvrsten *ēgregius 3*

J

Jazon *Iāsōn, onis, m*
 ječmen *hordeum, ī*
 jemljem *sūmō 3, sūmpsī, sumptum accipiō 3, cēpī, ceptum*
 junak *vir fortis*

K

kakovost *quālitās, ātis, f*
 Kalifron *Calliphrōn, onis, m*
 Kamil *Camillus, ī*
 Karel *Carolus, ī*
 kmalu nato (potem) *paulō post*
 knjižni zavitek *volūmen, nis, n*
 Kolhida *Colchis, idis, f*
 končno *postrēmō*
 kopje *tēlum, ī*
 kos *pars, partis, f*
 kos (= enak) *pār, paris*
 kraljevska čast *regnum, ī*
 krenem z ladjo *navem flectō 3, flexī, exum*
 kriv: po krivem *falsō crimine*
 križ *cruz, crucis, f*
 križam *cruci figō 3, fixī, fixum*
 krompir: rastlina *solānum, ī; tuberōsum, ī; gomolj fructus solāni tuberōsi*
 krutost *crūdēlītās, ātis, f*

L

Lacij *Latium, ī*
 ladja bojna *nāvis longa*
 ladja tovorna *nāvis onerāria*
 Lamprus *Lamprus, ī*
 lasten *proprius 3*
 letos *hōc annō*
 letošnji = tega leta
 Ljubljana *Labacum, ī*
 Ljubljanica *Aemōna, ae*
 ljut *acer, ācris, ācre*

M

malenkosten *levis, e*
 manj = manjša množina
 Marko *Marcus, ī*
 matematičen *mathēmaticus 3*
 matematika *mathēmatica, ae*
 mazilim *ungō 3, ūnxi, ūnctum*
 Medeja *Mēdēa, ae*
 medtem *intereā*
 medved *ursus, ī*
 Meneklid *Meneclīdēs, is, m*
 mernik (rimski 8,8 l) *modius, ī*
 misel *mēns, mentis, f*
 množina (blaga) *cōpia, ae; vis, f*
 modrost = modroslovje *philosophia, ae*
 mrzi mi *piget me*

N

nadaljujem (pot) *ire pergō 3, rēxi, rēctum*
 nagibam se *vergō 3*
 najemam *condūcō 3, dūxi, ductum*
 nakopljem si zavist *incidō 3, in invidiam, incidī*
 namen *cōnsilium, ī*
 nanosim *congerō 3, gessi, gestum*
 narekujem *dictō 1*
 nasproti grem *obviam eō 4, ī, itum*
 nasprotnik *obtrectātor, ōris m*

nastanem *orior*, *orēris*, *orīrī*, *ortus sum*

nastopim *existō* 3, *existī*
 naučim *doceō* 2, *uī*, *tum*, *imbuō* 3,
imbuī, *imbūtum*

nauk *disciplīna*, *ae*
 navadno *plērumque*
 navedem *afferō* 3, *attulī*, *allātum*
 navzgor (po reki) *flūmine*
adversō

nepremičen *immōbilis*, *e*
 nesreča (manjša) *incommodum*, *i*;
 (večja) *calamitās*, *ātis*, *f*
 nevarnost pretrpim *perīculum*
subeō 4, *ī*, *itum*

O

ob *ad* (z ak.)
 oba *ambō*, *ae*, *ō*
 občudovanje *admirātiō*, *ōnis*, *f*
 obdržim v spominu *memoriā* *teneō* 2, *uī*, *tum*

oblagodarjen *fortūnātus* 3
 obraz *vultus*, *ūs*, *m*; *faciēs*, *ēi*, *f*
 obresti *ūsūra*, *ae* (nav. pl.)
 obrodim *ferō* 3, *tulī*, *lātum*
 obsodba *damnātiō*, *ōnis*, *f*
 očaram *dēlēniō* 4, *īvī*, *itum*
 očiteno *manifestus* 3
 odkrito *apertē*

odličen *praestāns*, *ntis*
 odpomorem *medeor* 2
 odrečem *recūsō* 1
 odslej *ex hōc tempore*
 odsotnost *absentia*, *ae*; v odsotnosti *absēns*, *ntis*

odvračam *āvocō* 1
 olimpijske igre *Olympia*, *ōrum*, *n*
 Olimpiodor *Olympiodōrus*, *i*
 opravilo *negōtium*, *ī*
 opravi *fungor* 3, *fūctus sum* (*rē*)
 opremim *īnstruō* 3, *strūxī*, *strūctum*

Orfej *Orpheus*, *eī*
 orodje *īnstrūmentum*, *i*

oseba *persōna*, *ae*
 osebno hraber *manū fortis*
 oštejem *maledicō* 3, *dixī*, *dictum*

P

palača kraljeva *domus rēgia*
 Pavel *Paulus*, *i*
 pazljiv *attentus* 3
 piskam (na piščal) *tibiis canō* 3,
cecini

piščalka *tibia*, *ae*
 pivo *cerevisia*, *ae*
 plača *mercēs*, *mercēdis*, *f*
 plemenit (značaj, narava) *excellēns*, *ntis*

plešem *saltō* 1
 plovem mimo *praetervehor* 3,
vectus sum

pobiram *legō* 3, *lēgī*, *lēctum*
 pogledam *spectō* 1
 pojemam *dēficiō* 3, *fēcī*, *fectum*
 poleg *iūxta*

pomanjkanje *inopia*, *ae*
 pomečem *coniciō* 3, *ieci*, *iectum*
 pomislim *cōgitō* 1
 pomorska vojna *bellum nāvāle*
 ponižno *suppliciter*

ponorčujem se *dērideō* 2, *rīsī*,
rīsum
 ponudim *offerō* 3, *obtuli*, *oblātum*
 poskrbim *cōsulō* 3, *suluī*, *sultum*
 (*vītae*), *prōspiciō* 3, *prospexī*,
ctum, *videō* 2, *vidī*, *sum*

posojam *locō* 1
 povečavam *augeō* 2, *auxī*, *auctum*
 pozdravljam *salūtem dicō*
 poznam *nōscō* 3, *nōvī*, *nōtum*
 pravilo *rēgula*, *ae*

prav nič *nē minimum quidem*
 prav tako *parī modō*
 prebijem (čas) *peragō* 3, *ēgī*,
āctum

precej = mnogo *multō*; precej časa *aliquantō tempore*

predlagam *cēseō* 2, *cēnsūi*, *cēnsūm*
 predniki *māiōres*, *um*, *m*
 premagam (popolnoma) *dēvincō* 3, *vicī*, *tum*
 premikam *moveō* 2, *mōvī*, *mōtum*
 premnog *permultus* 3
 prenesem *trānsportō* 1
 prepir *lis*, *litis*, *f*; *contentiō*, *ōnis*, *f*
 prepričan sem mihi *persuāsum est*
 prestanem (zlo) *perferō* 3, *tulī*, *lātum*
 prestanem (nevarnost) *periculō*
perfunctor 3, *fūctus sum*
 pretrpim (nevarnost) *periculum*
subeō 4, *ī*
 prevlečem *illinō* 3, *illēvī*, *illitum*
 preziranje *contemptus*, *ūs*, *m*
 pribijem *figō* 3, *fixī*, *fixum*
 pridelam *quaerō* 3, *quaesivī*, *quaesitum* (mihi)
 pridelek *fructus*, *ūs*, *m*; *annōna*, *ae*
 pridobivam *comparō* 1; *pariō* 3, *peperi*, *partum*
 prilika *occasiō*, *ōnis*, *f*
 priljubljen *grātus* 3, *acceptus* 3
 pripravljam (mir) *pācem pariō* 3, *peperi*, *partum*
 pripravljam (sužnost) *servitūtem*
conciliō 1
 pristopim *accēdō* 3, *cessī*, *cessum*
 privzamem *ascribō* 3, *scripsi*, *scriptum*
 prizanesem *parcō* 3, *peperi*
 prostovoljno *meā*, *tuā* .. *sponte*
 prvak = prvi mož *princeps*, *cipis*, *m*
 prvina *elementum*, *ī*
 pšenica *triticum*, *ī*

R

rama *umerus*, *ī*
 razdelim *dividō* 3, *divisi*, *sum*
 (plēbī)

razen = različen *varius* 3
 razsekam *concidō* 3, *cidī*, *cisum*
 razvijem *explicō* 1
 resen *gravis*, *e*
 resnicoljuben *vēritātis diligēns*, *ntis*
 rešitev *salūs*, *ūtis*, *f*
 Rod, z Roda = rodijski *Rhodus* 3
 rodim *ferō* 3, *tulī*, *lātum*
 rojak *civis*, *is*, *m*
 runo *vellus*, *velleris*, *n*

S

sadje *fructūs*, *uum*, *m*
 samosilnik *tyrannus*, *ī*
 samovlada *tyrannis*, *nidis*, *f*
 sapa *spiritus*, *ūs*, *m*
 senčnat *umbrōsus* 3
 seno *fēnum*, *ī*
 sicer *quidem*, *ceterum*
 silen *ingēns*, *ntis*
 skačem *saliō* 4, *saluī*
 skala *saxum*, *ī*
 skladam se ne *absum*, *abesse*, *āfui*
 skromen *modestus* 3
 slavim zmagoslavje *triumphō* 1
 slika *tabula*, *ae*
 slikam *pingō* 3, *pīnxi*, *pictum*
 spustim se v boj *proelium*
ineō 4, *ī*
 sram me je *pudet*, *puduit mē*
 stališče (v življenju) *status*, *ūs*, *m*;
condiciō (*ōnis*), *f*, *vītae*
 stanovitnost *cōstantia*, *ae*
 stavek *sententia*, *ae*
 stiska *necessitūdō*, *dinis*, *f*
 stoletje *saeculum*, *ī*
 stopim na ladjo *nāvem cōnscondō* 3, *scendī*, *ēnsum*
 strune *fidēs*, *fidium*, *f*
 studi se mi *taedet*, *taeduit mē*
 sumnja *suspiciō*, *ōnis*, *f*
 sužnost *servitūs*, *tūtis*, *f*

Š

šala *iocus*, *ī*; pl. tudi *ioca*, *iocōrum*
 šiba *virga*, *ae*
 škodo trpim *dētrimentum capiō* 3,
cēpī, *captum*
 šola *schola*, *ae*; *lūdus*, *ī*, *pūbli-*
cus
 štejem med napake *in vitīis pō-*
nō 3, *pōsuī*, *itum*

T

tablica *tabula*, *ae*
 talec *obses*, *sidis*, *m*
 tek *cursus*, *ūs*, *m*
 Teos *Teos (Teus)*, *i*, *f*
 tepem *caedō* 3, *cecidī*, *caesum*
 tla *solum*, *ī*; *terra*, *ae*
 tok *scrīnium*, *ī*
 trajen *diūtīnus* 3
 triumf *triumphus*, *ī*
 trta *vītis*, *is*, *f*
 truplo *corpus*, *oris*, *n*; *cadaver*,
is, *n*

U

učitelj modrosti *praeceptor (ōris)*
philosophiae
 udarim jo za kom *persequī incipiō*
 ugoden *prōsper* 3
 uho *auris*, *is*, *f*
 uidem *effugiō* 3, *fūgī (aliquem)*
 ukvarjam se *vacō* 1; *studeō* 2, *uī*
 (z dat.)
 uspavam *sōpiō* 4, *īvī*, *itum*
 ustanova *lēgātum*, *ī*
 ustanovim *īstituō* 3, *uī*, *ūtum*
 ustrezem *obsequor* 3, *secūtus sum*
 (*patri*)
 uživam *fruor* 3, uživam poseben
 sloves *fruor bonā famā*

V

vaja *exercitātiō*, *ōnis*, *f*
 varim *coquō* 3, *coxī*, *coctum*

vderem *irrupō* 3, *rūpī*, *ruptum*
 veda *disciplīna*, *ae*
 vejentski *Vēiens*, *ntis*
 Veji *Vēi*, *ōrum*
 veličasten *magnificus* 3
 velikodušnost *magnanimitās*,
ātis, *f*
 verolomnost *perfidia*, *ae*
 vnema *studium*, *ī*; *ārdor*, *ōris*, *m*
 vol *bōs*, *bovis*, *m*
 vosek *cēra*, *ae*
 vozim se *vehor* 3, *vectus sum*
 vprežem *iungō* 3, *iūnxī*, *iūctum*
 vreme *tempestās*, *ātis*, *f*
 Vrhnika *Nauportus*, *ī*, *f*
 vrlina = krepost
 vzgojitelj *paedagōgus*, *ī*

Z

zadržujem *retineō* 2, *retinūi*,
tentum
 zagrozim (*com*) *minor* 1
 zanesem se (*cōn*) *fidō* 3, *fīsus sum*
 zapazim *animadvertō* 3, *vertī*,
versum
 zasledovalec *persecūtor*, *ōris*, *m*
 zasmeh *risus*, *ūs*, *m*
 zasovražen sem *odiō sum*
 zatisnem *comprimō* 3, *pressī*,
pressum
 zaton *occāsus*, *ūs*, *m*
 zaupam *fidō* 3, *fīsus sum*
 zaveznik *socius*, *ī*
 zavist *invidia*, *ae*
 zavitek knjižni *volūmen*, *minis*, *n*
 zavzamem *capiō* 3, *cēpī*, *captum*
 zbudim *excitō* 1
 zdravilo čarovno *medicāmentum*, *ī*
 zgovoren *ēloquēns*, *ntis*; *disertus* 3
 zgovornost *ēloquentia*, *ae*
 zgrabim *comprehendō* 3, *pre-*
hendī, *prehensum*
 zgradim *aedificō* 1 (*classēm*)
 zlezem *ēvādō* 3, *vāsī*, *vāsum*

zmago dobim *victōriam reportō* 1
 ab
 zmagalec olimpijski *Olympiōrum*
victor (ōris)
 zmaj *dracō, ōnis, m*
 značaj *nātūra, ae*
 zofist *sophistēs, ae, m*
 zorjem *arō* 1

zrastem *orior, orēris, orīrī, ortus*
 sum
 zvok *sonitus, ūs, m*

Ž

žal storim *noceō* 2, *nocuī, noci-*
tūrus
 željen *cupidus* 3

